

LIETUVOS AUKŠČIAUSIASIS TEISMAS

NUTARTIS

LIETUVOS RESPUBLIKOS VARDU

2023 m. balandžio 4 d.
Vilnius

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, susidedanti iš teisėjų Godos Ambrasaitės-Balynienės, Artūro Driuko (pranešėjas) ir Virgilijaus Grabinsko (kolegijos pirmininkas),

teismo posėdyje kasacine rašytinio proceso tvarka išnagrinėjo civilinę bylą pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Autovelda“ kasacinį skundą dėl Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 19 d. sprendimo peržiūrėjimo civilinėje byloje pagal ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Autovelda“ ieškinį atsakovei Širvintų rajono savivaldybei, atstovaujamai Širvintų rajono savivaldybės administracijos, dėl nuostolių atlyginimo, trečiasis asmuo, nepareiškiantis savarankiškų reikalavimų, uždaroji akcinė bendrovė Širvintų autobusų parkas.

Teisėjų kolegija

nustatė:

I. Ginčo esmė

1. Kasacinėje byloje sprendžiama dėl materialiosios teisės normų, reglamentuojančių priežastinio ryšio, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, nustatymą, ir proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą, aiškinimo ir taikymo.
2. Ieškovės UAB „Autovelda“ ir UAB Širvintų autobusų parkas 2018 m. spalio 24 d. su ieškiniu kreipėsi į teismą, kurį patikslinusios prašė priteisti joms iš atsakovės Širvintų rajono savivaldybės administracijos 124 560,14 Eur nuostolių atlyginimo, 5 proc. metines palūkanas nuo bylos iškėlimo teisme dienos iki teismo visiško sprendimo įvykdymo ir bylinėjimosi išlaidų atlyginimą. UAB Širvintų autobusų parkas 2022 m. sausio 18 d., atsakovei Širvintų rajono savivaldybės administracijai iš ieškovės UAB „Autovelda“ susigrąžinus koncesijos objektą UAB Širvintų autobusų parką šalims nepratus koncesijos sutarties, pateikė teismui pareiškimą dėl ieškinio atsisakymo, šis pareiškimas teismo 2022 m. sausio 24 d. nutartimi buvo priimtas ir civilinės bylos dalis dėl visų UAB Širvintų autobusų parko ieškinio reikalavimų atsakovei Širvintų rajono savivaldybei buvo nutraukta, o UAB Širvintų autobusų parko teisinis statusas byloje buvo pakeistas į trečiojo asmens, nepareiškiančio savarankiškų reikalavimų (atsakovės pusėje).
3. Ieškovė UAB „Autovelda“ prašė priteisti iš atsakovės 26 496,97 Eur nuostolių, patirtų 2015–2017 metais, 282 748,34 Eur nuostolių, patirtų 2018–2021 metais, atlyginimo, 5 procentų metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme iki teismo sprendimo visiško įvykdymo, bylinėjimosi išlaidų atlyginimą.
4. Ieškovė nurodė, kad atsakovė, privalėdama ne rečiau kaip vieną kartą per metus peržiūrėti tarifų dydžius, atsižvelgdama į vežimo sąnaudas, pajamų pokyčius bei sutartyse su vežėjais nustatytus išpareigojimus, keleivių vežimų maršrutų tarifo su koncesininku (ieškove) nederino, rašytinių prašymų padidinti tarifus netenkino, nustatytas tarifas nesikeitė daug metų, koncesininkui bei vežėjui yra nuostolingas. Ieškovės teigimu, paskutinį kartą tarifas buvo pakeistas Širvintų rajono savivaldybės tarybos 2010 m. kovo 31 d. sprendimu Nr. 1-70, nustatant 0,28 Lt (su pridėtinės vertės mokesčiu (PVM), t. y. 0,08 Eur už kilometrą, ir toks tarifo dydis buvo taikomas iki 2021 m. birželio 28 d. Anot ieškovės, nors atsakovei 2015 m. rugpjūčio 13 d., 2015 m. lapkričio 24 d., 2017 m. vasario 7 d., 2018 m. birželio 11 d., 2019 m. birželio 11 d. buvo pateikti prašymai, kuriais atsakovė buvo informuota apie patiriamus nuostolius, juos lėmusias priežastis, nuostolingus maršrutus, pateikiamos būtinų sąnaudų ir keleivių vežimo rodiklių suvestinės ir prašoma padidinti nustatytus keleivių vežimo tarifus atitinkamai iki 0,09 Eur už km, iki 0,11 Eur už km, tačiau Širvintų rajono savivaldybės taryba savo sprendimais vis nustatydavo tokį patį tarifą – 0,08 Eur už km ir jo nekeisdavo. Tarifų dydžio ir nuostolingų maršrutų problema buvo akcentuojama ir daugybę metų iki Panevėžio apygardos teisme nagrinėto ginčo dėl koncesijos sutarties vykdymo.
5. Ieškovės vertinimu, atsakovė pažeidė ieškovės ir atsakovės 2006 m. gruodžio 15 d. sudarytą Koncesijos sutartini Nr. 1 priimtus išpareigojimus ne rečiau kaip kartą per metus derinti vietinio susisiekimo maršrutus (Koncesijos sutarties 5.4 punktą) ir nustatyti tokį tarifą dydį, kuris nebūtų nuostolingas koncesininkui (ieškovei) (Koncesijos sutarties 10.4 punktas). Taip pat ieškovė nurodo, kad vienašališkai nustatydama tarifų dydžius atsakovė taip pat pažeidė teisėtų lūkesčių principą, todėl privalo atlyginti ieškovei padarytą žalą.
6. Ieškovė pažymėjo, kad nors atsakovė nuo 2022 m. sausio 3 d. nutraukė su ieškove sudarytą koncesijos sutartį bei perėmė koncesijos objektą – UAB Širvintų autobusų parką, pirmiau nurodyti atsakovės neteisėti veiksmai sukėlė žalą pirmiausia pačiam koncesijos objektui, o ieškovės nuostolių, sietinų su šiais neteisėtais veiksmais, dydis apskaičiuojamas vertinant koncesijos objektui sukeltos žalos dydį. Ieškovės skaičiavimais, dėl atsakovės neteisėtų veiksmų UAB Širvintų autobusų parko patirta nuostolių suma 2015–2017 metais sudaro 125 023,97 Eur, 2018–2021 metais – 704 946,34 Eur. Atitinkamai ieškovei tenkanti reikalavimo dalis už 2015–2017 metus yra 26 496,97 Eur, o už 2018–2021 metus – 282 748,34 Eur. Todėl ieškovės nuostolių – neuždirbtų pajamų – dalis per 2015–2021 metų laikotarpį sudarė iš viso 309 245,31 Eur.
7. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą pirmą kartą, 2019 m. gruodžio 19 d. sprendimu ieškinį atmetė, motyvuodamas tuo, kad tik savivaldybės tarybos kompetencija yra priimti sprendimus dėl keleivių vežimo tarifų nustatymo, todėl teismas nesutiko, jog atsakovė galėjo ar turėjo teisę priimti sprendimus, susijusius su išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija. Teismas nesutiko su ieškovės teiginiais, kad atsakovė, vykdydama koncesijos sutartį, pažeidė bendradarbiavimo pareigą, nes atsakovė reagavo į prašymus keisti tarifus, į juos atsakinėjo, tačiau nesant nei sutarties, nei įstatymo pagrindu atsakovė, teismo vertinimu, neturėjo teisinio pagrindo keisti savivaldybės tarybos sprendimus dėl

tarifų nustatymo.

8. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2020 m. lapkričio 26 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir perdavė bylą nagrinėti iš naujo pirmosios instancijos teismui. Apeliacinės instancijos teismas padarė išvadą, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai aiškino sutartį, todėl nepagrįstai nusprendė, jog atsakovė neturi sutartinės prievolės vykdančią sutartį tam tikromis sąlygomis derinti galimus naujus maršrutus ir tarifus, pritarti jų pakeitimui. Teisėjų kolegija pažymėjo, kad pagal Koncesijos sutarties 10.4 punktą šalių derybų dėl tarifų rezultatas turi būti toks, kad keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais paslauga būtų prieinama paslaugos gavėjams ir nebūtų nuostolinga koncesininkui. Kartu apeliacinės instancijos teismas atkreipė dėmesį, kad koncesininkas pagal koncesijos sutartį prisiima visą ar didžiąją dalį su koncesijos veikla susijusios rizikos bei atitinkamas teises ir pareigas, o koncesininko atlyginimą už tokią veiklą sudaro tik teisės užimti atitinkama veikla suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos ar tokios teisės suteikimas ir pajamos iš tokios veiklos kartu su atlyginimu, mokamu koncesininkui suteikiančiosios institucijos, atsižvelgiant į jos prisiimtą riziką. Kolegijos vertinimu, Koncesijos sutarties 10.4 punkto nuostata „nebūtų nuostolinga koncesininkui“ neturi būti aiškinama kaip paneigianti įstatyme nustatytą principą, kad koncesininkas veikia savo rizika, o koncesijos davėjas neturi pareigos jam užtikrinti pelningą veiklą. Tokia sutarties nuostata turi būti aiškinama kaip įpareigojanti koncesijos davėją derybų būdu sutikti pasiekti kompromisą dėl vežimo tarifų, kurie nebūtų nepagrįstai nuostolingi koncesininkui, jeigu atsisakymu susitarti su koncesininku dėl tarifų pakėlimo būtų sukuriama neproporcingai nepalankios koncesininko veiklos sąlygos ir nebūtų apsaugomas dėl tokio tarifų pakėlimo galintis neproporcingai sumažėti paslaugos prieinamumas jos gavėjams. Padariusi išvadą, kad atsakovė turėjo pareigą derinti su ieškove tarifo dydį, kolegija nurodė, jog pirmosios instancijos teismas nesiaiškino, ar, esant atsakovės pareigai derinti tarifus, ieškovei pateiktus atitinkamus duomenis atsakovė, tokie duomenys buvo pakankami sąlygoms, kuriomis atsakovė turėjo pareigą suderinti padidintus tarifus ir kitokius (kitus) maršrutus, atsirasti.
9. Vilniaus apygardos teismas, išnagrinėjęs bylą iš naujo, 2021 m. balandžio 26 d. sprendimu ieškinį atmetė, padaręs išvadą, kad nėra pagrindo konstatuoti, jog atsakovė būtų pažeidusi šalių bendradarbiavimo pareigą, vengusi derėtis su UAB „Autovelda“ ir UAB Širvintų autobusų parku ar ieškoti kompromiso. Taip pat, teismo vertinimu, atsakovė, tvirtindama tarifo dydžius, negalėjo protingai numatyti, kad ieškovė vien dėl nustatomo pernelyg mažo tarifo dydžio patirs nurodyto dydžio nuostolius, todėl padarė išvadą, kad mėginamos įrodyti pasekmės (patirti nuostoliai) yra teisiskai pernelyg nutolusios nuo atsakovės atliktų veiksmų.
10. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi pirmosios instancijos teismo sprendimą panaikino ir perdavė bylą iš naujo nagrinėti pirmosios instancijos teismui. Teisėjų kolegija nurodė, kad pirmosios instancijos teismas netinkamai vertino šalių bendradarbiavimo pareigą Koncesijos sutarties kontekste, todėl nepagrįstai nusprendė, jog atsakovė nepažeidė Koncesijos sutarties 10.4 punkto nuostatų, įtvirtinančių šalių pareigą derinti keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais 1 km tarifus, bei šalių bendradarbiavimo pareigos, t. y. kad UAB „Autovelda“ ir UAB Širvintų autobusų parkas neįrodė atsakovės neteisėtų veiksmų ir jos kaltės. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija perdavė bylą iš naujo nagrinėti dėl žalos ir priežastinio ryšio, kaip būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, nustatymo.

II. Pirmosios ir apeliacinės instancijos teismų procesinių sprendimų esmė

11. Vilniaus apygardos teismas 2022 m. balandžio 4 d. sprendimu, išnagrinėjęs bylą iš naujo, ieškinį tenkino, priteisė iš atsakovės ieškovei 309 245,31 Eur nuostolių atlyginimo, 5 procentų metines palūkanas už priteistą sumą nuo bylos iškėlimo teisme dienos (2018 m. spalio 26 d.) iki teismo sprendimo visiško įvykdymo ir 15 487,68 Eur bylinėjimosi išlaidų atlyginimo.
12. Teismas pažymėjo, kad, nagrinėdamas bylą iš naujo, nevertina ir nepasisako dėl atsakovės neteisėtų veiksmų, pažeidus Koncesijos sutarties 10.4 punkto nuostatą bei bendradarbiavimo pareigą, ir dėl atsakovės kaltės buvimo, nes šios dvi privalomos civilinės atsakomybės sąlygos jau buvo konstatuotos Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi. Teismas nurodė, kad byla buvo grąžinta nagrinėti iš naujo tik dėl kitų dviejų civilinės atsakomybės sąlygų – žalos (dydžio) ir priežastinio ryšio tarp neteisėtų veiksmų ir žalos.
13. Teismas byloje nustatė, kad nors laikotarpiu nuo Koncesijos sutarties sudarymo 2006 m. iš esmės iki pat 2015 m., nuo 2010 m. iki šiol Širvintų rajono savivaldybėje galiojant tam pačiam keleivių vežimo tarifui – 0,08 Eur/km, trečiojo asmens UAB Širvintų autobusų parko veikla nebuvo nuostolinga, tačiau 2015 m. buvo patirtas 6245,40 Eur, 2016 metais – 55 073,29 Eur, 2017 m. – 63 711,39 Eur nuostolis, 2018 metais – 116 258 Eur, 2019 metais – 149 842 Eur, 2020 metais – 100 807 Eur, o 2021 metais – 227 609,34 Eur nuostolis. Teismas pažymėjo, kad nuostolių faktas ir dydis apskaičiuotas atsižvelgiant į tokius duomenis bei kriterijus kaip: keleivių vežimo rida; keleivių vežimo savikaina, degalų, remonto, eksploatacinės, draudimo, techninės apžiūros, kasos aparatų priežiūros ir pan. sąnaudų, darbo užmokesčio išlaidos, pajamos, gautos iš keleivių vežimo, taip pat negautos pajamos dėl keleivių važiavimo lengvatos. Teismas nurodė, kad nuostolių dydis ieškovės pateiktose ataskaitose (už kiekvieną mėnesį) apskaičiuotas remiantis Lietuvos Respublikos susisiekimo ministro 2010 m. liepos 20 d. įsakymu Nr. 3-457 patvirtintu Nuostolių, patirtų vykdančiam keleivinio kelių transporto viešųjų paslaugų įsipareigojimus, kompensacijos apskaičiavimo tvarkos aprašu (toliau – Aprašas), jame pateikta formulė, užpildant jo prieduose pateiktas pavyzdines ataskaitų formas.
14. Teismo vertinimu, ieškovės byloje įrodinėjami nuostoliai apskaičiuoti atsižvelgiant tik į tuos kriterijus ir rodiklius, kurie yra tiesiogiai susiję būtent su keleivių vežimo reguliariais maršrutais veikla ir paslaugomis, teiktomis pagal Koncesijos sutartį, kai toks vežimas atliktas vadovaujantis Širvintų rajono savivaldybės tarybos priimtais sprendimais (tiek dėl keleivių vežimo maršrutų, tiek dėl jų tarifų) ir kai atitinkamas tokios veiklos rezultatas (neigiamas) atsirado dėl to, kad vykdančią šią veiklą buvo taikomi būtent atsakovės nustatyti tarifai ir maršrutai. Teismo nuomone, nuostolių, patiriamų dėl keleivių vežimo, esant konkrečioms savivaldybės tarybos nustatytiems tarifams, apskaičiavimas remiantis būtent šiuo Aprašu leidžia labiausiai objektyviai ir maksimaliai tiksliai nustatyti tikrąjį ir realųjį ieškovės, kartu ir buvusio Koncesijos objekto – UAB Širvintų autobusų parko – patirtos žalos dydį, todėl tokį dydį teismas laikė įrodytu.
15. Teismas pažymėjo, kad nors apeliacinės instancijos teismas byloje nurodė, jog ieškovės reikalavimą atlyginti nuostolius teisiskai pagrįsta kildinti ne iš Aprašo, o iš šalių sudarytos Koncesijos sutarties nuostatų, kadangi Koncesijos sutartyje nebuvo šalių sutarta dėl nuostolių, patirtų vežant keleivius, kompensavimo remiantis Aprašu, tačiau teismas vertino, kad apeliacinės instancijos teismas nepasisakė dėl pasinaudojimo Apraše pateikta nuostolių skaičiavimo metodika negalimumo apskritai, nustatant konkretų ieškovės ir UAB Širvintų autobusų parko patirtų nuostolių dydį.
16. Teismas taip pat atkreipė dėmesį, kad atsakovė, nesutikdama su prašoma priteisti nuostolių atlyginimo sumą ir pačiu nuostolių skaičiavimo metodu (principu), nepateikė jokių argumentų ir įrodymų, kurie leistų suabejoti ieškovės atliktu skaičiavimu, jo teisingumu (nepasiūlė savo nuostolių skaičiavimo tvarkos, neprašė teismo skirti ekspertizę nuostolių dydžiui nustatyti ir pan.). Teismas nurodė, kad visos suvestinės ir ataskaitos, kuriomis grindžiamas nuostolių patyrimo faktas bei dydis, buvo teiktos atsakovėi dar iki teismo proceso ir šio teismo proceso metu, todėl atsakovė turėjo galimybę susipažinti su visais norimais finansinės ir buhalterinės atskaitomybės bei kitais dokumentais, kurių pagrindu buvo parengtos ataskaitos, tokia galimybė aktyviai naudojosi, tyrė ir reikalavo iš ieškovės bei trečiojo asmens pateikti atitinkamus dokumentus. Todėl, teismo vertinimu, atsakovė turėjo galimybę tikrinti ir įsitikinti ieškovės atliktų skaičiavimų teisingumu, tačiau ikiteisminėje ginčo stadijoje iš esmės jokių pagrįstų ir objektyvių argumentų bei įrodymų dėl galimo skaičiavimų neteisingumo, prieštaravimų, pretenzijų šiuo klausimu nei ieškovei, nei trečiajam asmeniui neteikė.
17. Teismas taip pat nurodė neturįs pagrindo byloje padaryti išvados, kad ieškovės patirti nuostoliai ar jų dalis kilo dėl neefektyvios ieškovės bei trečiojo asmens vykdytos ūkinės veiklos ar dėl nepagrįstai didelių administracinių sąnaudų, ar dėl akivaizdžiai neprotingos ūkinės komercinės rizikos ir netinkamo jos valdymo ginčo laikotarpiu, ar dėl kokių nors kitų ieškovės ir (ar) trečiojo asmens veiksmų, priklausančių išimtinai nuo jų

ir prisidėjusių prie nuostolių susidarymo. Teismas byloje nenustatė, o atsakovė neįrodinėjo jokios ydingos ieškovės ir (ar) trečiojo asmens verslo praktikos, nepateisinamos rizikos prisiėmimo, netinkamų verslo sprendimų ir pan.

18. Teismas sutiko su ieškovės argumentu, kad viena iš racionalių bei protingų priemonių reaguoti į keleivių srautų pokyčius (tiek padidėjimą, tiek sumažėjimą) yra pačių keleivių vežimo maršrutų koregavimas, atsisakant tam tikrų nuostolingų maršrutų, kuriuose keleivių srautai ir atitinkamo maršruto paklausa mažėja, arba įvedant papildomus maršrutus, kuriuose keleivių srautai ir atitinkamo maršruto paklausa didėja. Teismas pažymėjo, kad apeliacinės instancijos teismas konstatavo atsakovės neteisėtus veiksmus, pažeidus Koncesijos sutarties 10.4 punktą, reglamentuojantį keleivių vežimo tarifų derinimą, tačiau neanalizavo ir nepasisakė dėl Koncesijos sutarties 5.4 punkto, reglamentuojančio pareigą derinti keleivių vežimo maršrutus, pažeidimo.
19. Teismas nustatė, kad, kaip ir keleivių vežimo tarifų klausimu, taip ir keleivių vežimo maršrutų klausimu, atsakovei buvo reguliariai teikiami prašymai ir siūlymai, iš esmės visuose ginčo laikotarpiu teiktuose prašymuose nuosekliai atkreipiant atsakovės dėmesį, kad viena aplinkybių, turinčių įtakos trečiojo asmens veiklos nuostolingumui, ir yra būtent keleivių srautų mažėjimas (kuris buvo ypač ženklus 2016–2017 metais ir dėl to daugiausiai ir lėmė žymiai didesni nei 2015 metais nuostolių patyrimą). Anot teismo, byloje nėra duomenų ir įrodymų, kad keleivių vežimo maršrutai, kaip ir tarifai, per visą ginčo laikotarpį taip ir nebuvo savivaldybės tarybos keičiami ir vienaip ar kitaip koreguojami, t. y. byloje nėra jokių įrodymų, kad atsakovė, reaguodama į ieškovės ir trečiojo asmens teiktus prašymus šiuo klausimu ir matydama jai teikiamas finansinio (ekonominio) pobūdžio atskaitas, būtų nurodžiusi argumentus, kodėl visiškai nesvarstomas klausimas dėl maršrutų keitimo (peržiūrėjimo), kodėl ignoruojami, nesvarstomi ir atmetami tokie prašymai, kaip ir nėra įrodymų, jog savivaldybės taryba savo iniciatyva kada nors būtų svarščiusi maršrutų koregavimo klausimą. Todėl teismas padarė išvadą, kad atsakovė nevertino jai ieškovės teikiamų prašymų pagrįstumo ir nerodė jokio suinteresuotumo siekiant rasti abiem šalims priimtina kompromisą dėl maršrutų. Teismas nustatė, kad Širvintų rajono savivaldybės tarybos 2021 m. birželio 29 d. sprendimu nustatytas nuo 2021 m. liepos 1 d. iki 2022 m. birželio 30 d. keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais tarifas – 0,08 Eur/km (su PVM) buvo pats žemiausias visoje Lietuvoje, o šiame sprendime nebuvo nieko nepasiskaitoma dėl keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutų keitimo. Todėl teismas konstatavo, kad atsakovė netinkamai ir nepakankamai bendradarbiavo su koncesininke (ieškove).
20. Teismo nuomone, keleivių srautų pokyčiai gali būti vertinami kaip priežastinių ryšių su atsakovės neteisėtais veiksmais susijęs kriterijus, į kurį atsižvelgiant nustatytinas ieškovės patirtų nuostolių dydis. Teismas nusprendė, kad jeigu atsakovė būtų tinkamai įgyvendinusi šalių bendradarbiavimo pareigą, sprendžiant klausimus tiek dėl keleivių vežimo maršrutų, tiek dėl keleivių vežimo tarifų korekcijos ir pakeitimų per visus šiuos metus, diskutavusi ir derėjusi su ieškove, reagavusi į jos prašymus keisti keleivių vežimo maršrutus ir (ar) tarifus, dėl to priėmusi motyvuotus ir objektyviai pagrįstus sprendimus, itin tikėtina, jog tiek trečiasis asmuo, tiek ir ieškovė, kaip jį valdanti koncesinininkė, ginčo laikotarpiu galiojant didesniems keleivių vežimo tarifams ir (ar) nevykdant tam tikrų nuostolingų maršrutų, nebūtų patyrę tokių nuostolių, kokius per šiuos metus realiai patyrė, ir iš ginčo veiklos gautos, tarifo dydžio tiesiogiai veikiamos keleivių vežimo veiklos pajamos būtų padengusios (visiškai ar bent iš dalies) tokios veiklos sąnaudas. Teismo vertinimu, byloje nėra pagrindo spręsti, kad ieškovė ir trečiasis asmuo bet kuriuo atveju, net ir atsakovei derantis dėl tarifų padidinimo, juos padidinus iki prašyto lygio, vis tiek būtų patyrę nuostolius. Todėl teismas padarė išvadą, kad byloje nustatytas pakankamas ir teisiškai reikšmingas priežastinis ryšys tarp atsakovės neveikimo ir ieškovės, taip pat trečiojo asmens, patirtų nuostolių.
21. Teismas pažymėjo, kad ieškovės įrodinėtas nuostolių dydis apskaičiuotas remiantis: i) pačios keleivių vežimo veiklą vykdžiusios UAB Širvintų autobusų parko patirta per visus šiuos metus nuostolių dėl nepakankamo keleivių vežimo tarifo suma, vadovaujantis Apraše įtvirtinta metodika (kriterijais); ii) UAB Širvintų autobusų parko pardavimo pajamomis, kurios būtų gautos tuo atveju, jeigu dėl atsakovės neteisėtų veiksmų nebūtų buvę patirti anksčiau minėti nuostoliai dėl nepakankamo keleivių vežimo tarifo; iii) tikėtinomis UAB Širvintų autobusų parko veiklos rezultatais (bendrovės pelnu ir nuostoliais), jeigu būtų gautos pardavimo pajamos, nepatyrus nuostolių dėl nepakankamo keleivių vežimo tarifo; iv) tuo, ar pati ieškovė, kaip koncesinininkė, atitinkamais metais būtų gavusi atitinkamas pajamas (UAB Širvintų autobusų parko pelno, kaip keleivių vežimo veiklos rezultato, dalį), nesant UAB Širvintų autobusų parko keleivių vežimo veiklos nuostolio dėl nepakankamų tarifų, o jeigu taip – koks būtų tokių pajamų dydis, apskaičiuojant skirtumą tarp UAB Širvintų autobusų parko veiklos rezultato, buvus atsakovės nustatytam keleivių vežimo tarifui. Teismas byloje nenustatė pagrindo abejojti ieškovės negautų pajamų (kaip nuostolių) skaičiavimo mechanizmu, jo pasirinkimo teisingumu, matematiniu tikslumu, atitiktini pirminiams trečiojo asmens buhalterinės apskaitos dokumentams. Tokių argumentų ir įrodymų nepateikė ir pati atsakovė. Todėl teismas laikė įrodytu ir pagrįstu ieškovės prašomą priteisti nuostolių atlyginimo dydį.
22. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2022 m. liepos 19 d. sprendimu panaikino pirmosios instancijos teismo sprendimą ir priėmė naują sprendimą – ieškovės ieškinį atmetė.
23. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#) yra konstatuoti atsakovės neteisėti veiksmai, todėl teisėjų kolegija nusprendė, kad šios civilinės bylos šalys nebegalėjo ginčyti įsiteisėjusiu teismo sprendimu nustatytų faktų.
24. Pasisakydama dėl priežastinio ryšio, kaip vienos iš būtinųjų civilinės atsakomybės sąlygų, teisėjų kolegija pripažino pagrįstais atsakovės argumentus, kad ieškovės pajamos iš Koncesijos sutarties galėjo atsirasti tik tuo atveju, jeigu trečiasis asmuo būtų gavęs pelną, atitinkamai jį paskirstant Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymo (toliau – ABI) nustatyta tvarka.
25. Teisėjų kolegija, remdamasi Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#), pažymėjo, kad koncesininkas pagal koncesijos sutartį prisiima su koncesijos veikla susijusią riziką ir tai reiškia, jog koncesijos sutartimi nėra ir negali būti užtikrinama pelninga koncesininko veikla. Koncesininkui perduodamas pagal koncesijos sutartį valdyti ir (ar) naudoti valstybės, savivaldybės ir (arba) valstybės ar savivaldybės kontroliuojamų asmenų nuosavybės, patikėjimo teise valdomas ir (ar) naudojamas turtas turi būti valdomas ir (ar) naudojamas taip, kad būtų tenkinami ne vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesai arba poreikiai ir šis turtas tarnautų visuomenės poreikiams. Gavęs valdyti viešosios nuosavybės objektus, koncesininkas siekia gauti sau naudos ir tokį siekį privalo derinti su įpareigojimu valdyti jam perduotą turtą atsižvelgiant į visuomenės interesus. Asmeninės koncesininko naudos ir visuomenės poreikių derinimą valdant koncesijos sutartimi perduotą turtą atspindi ir Koncesijos sutarties 10.4 punkto nuostata dėl tarifų, kurie turi užtikrinti paslaugos prieinamumą paslaugos gavėjams ir nebūti nuostolingi koncesininkui. Šios nuostatos įgyvendinimas neatsiejamas nuo Koncesijos sutarties 5.4 punkto įgyvendinimo, kadangi tiek paslaugos prieinamumas, tiek koncesininko veiklos pelningumas priklauso ir nuo vežimo tarifų, ir nuo maršrutų tinklo bei intensyvumo.
26. Teisėjų kolegija, įvertinusi Koncesijos sutarties sąlygas, nustatė, kad už Koncesijos sutarties objekto naudojimą koncesinininkė (ieškovė) suteikiančiajai organizacijai (atsakovei) įsipareigojo mokėti sutartyje nustatytą koncesijos mokestį, o koncesininko sukurtas turtas ir pajamos, gautos naudojant koncesijos objektą, nuosavybės teise priklauso koncesininkui. Koncesijos sutartis nenustatė daugiau jokių atlygių koncesininkui.
27. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegijos vertinimu, tiek koncesijų santykių teisinis reglamentavimas ir jį aiškinanti teismų praktika, tiek pačios Koncesijos sutarties nuostatos negarantavo ieškovei pajamų iš Koncesijos sutarties vykdymo. Skirstytinas trečiojo asmens pelnas, į kurį galėtų pretenduoti ieškovė, neatsiejamas nuo trečiojo asmens rezultato. Nors byloje esančios trečiojo asmens finansinės atskaitos patvirtina, kad, pavyzdžiui, 2014 ir 2015 metais trečiasis asmuo gavo grynojo pelno (atitinkamai 10 564 Eur ir 5 550 Eur), o 2016, 2017, 2018, 2019, 2020 ir 2021 metais bendrovės veiklos rezultatas buvo nuostolingas (atitinkamai -40 357 Eur, -58 176 Eur, -122 570 Eur, -159 167 Eur, -100 807 Eur, -55 291 Eur), tačiau, anot apeliacinės instancijos teismo, pirmosios instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad trečiojo asmens nuostolis nuo 2019 metų pradėjo mažėti. Todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad nagrinėjamu atveju nėra pagrindo padaryti išvadą, kad trečiojo

asmens veiklos nuostolingumą lėmė išimtinai tik atsakovės veiksmai nedidinant tarifo.

28. Teisėjų kolegija sutiko su atsakove, kad pirmosios instancijos teismas, konstatuodamas priežastinį ryšį tarp atsakovės nebendradarbiavimo su ieškove dėl atitinkamų kainų ir tarifų nustatymo, privalėjo įvertinti, ar atsakovė turėjo pareigą didinti ginčo tarifus. Kolegija pažymėjo, kad Lietuvos apeliacinis teismas jau minėtoje nutartyje konstatavo, jog Koncesijos sutarties 5.4 ir 10.4 punktuose šalys susitarė derinti keleivių vežimo maršrutus ir jų kainas, kad keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais paslauga būtų prieinama paslaugos gavėjams ir nebūtų nuostolinga koncesininkui, o tai, teisėjų kolegijos vertinimu, reiškia, jog tuo atveju, jei didesnio tarifo prašanti šalis (koncesininkas) įrodytų, jog yra pagrindas didinti tarifą, atsakovė turėtų tokį klausimą atitinkamai spręsti. Tačiau vien tik pats faktas, kad ieškovė periodiškai teikdavo prašymus dėl tarifo padidinimo, nurodydama jos poreikius atitinkantį tarifo dydį (0,11 Eur už 1 kilometrą), anot teisėjų kolegijos, savaime neleidžia konstatuoti, jog, nepatvirtindama konkretaus ieškovės nurodyto tarifo dydžio, atsakovė pažeidė bendrąją bendradarbiavimo pareigą bei pareigą derėtis dėl Koncesijos sutarties 10.4 punkte nustatyto kompromiso įgyvendinimo, kadangi atsakovė neturėjo pareigos nustatyti tik ieškovei ir trečiajam asmeniui pelningus keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršruto tarifus.
29. Kolegija atkreipė dėmesį, kad viena iš savarankiškų savivaldybės funkcijų yra vietinių rinkliavų nustatymas. Pagal Lietuvos Respublikos vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 2 dalies 37 punktą išimtinė savivaldybės tarybos kompetencija yra kainų ir tarifų už savivaldybės valdomų įmonių, budžetinių ir viešųjų įstaigų (kurių savininkė yra savivaldybė) teikiamas atlygintinas paslaugas ir keleivių vežimą vietiniais maršrutais nustatymas, centralizuotai tiekiamos šilumos, šalto ir karšto vandens kainų nustatymas (tvirtinimas) įstatymų nustatyta tvarka, vietinių rinkliavų ir mokesčių tarifų nustatymas įstatymų nustatyta tvarka. Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 6 dalyje nustatyta, kad išimtinai savivaldybės tarybos kompetencijai priskirtų įgaliojimų savivaldybės taryba negali perduoti jokiai kitai savivaldybės institucijai ar įstaigai.
30. Atsižvelgdama į nurodytą teisinį reglamentavimą, teisėjų kolegija nusprendė, kad nors atsakovė ir pažeidė Koncesijos sutarties 10.4 punkte nustatytą pareigą bendradarbiauti ir derinti keleivių vežimo tarifus su koncesininku, vis dėlto tarifų nustatymas už keleivių vežimą vietiniais maršrutais yra išimtinė atsakovės tarybos kompetencija. Be to, teisėjų kolegija pažymėjo, kad priimti Širvintų rajono savivaldybės tarybos sprendimai gali būti skundžiami Lietuvos Respublikos administracinių bylų teisenos įstatymo (toliau – ABTĮ) nustatyta tvarka. Tačiau byloje teisėjų kolegija nustatė, kad ieškovė, bandydama mažiausiai penkerius metus derėtis su atsakove ir nė karto nepasiekusi siekiamo derybų rezultato, neskundė nė vieno sprendimo dėl keleivių vežimo tarifų nustatymo ABTĮ nustatyta tvarka. Nors Lietuvos apeliacinis teismas 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#) pripažino šią aplinkybę ne itin reikšminga atsakovės neteisėtų veiksmų nustatymo kontekste, teisėjų kolegijos vertinimu, ši aplinkybė yra svarbi vertinant būtent priežastinio ryšio egzistavimą, nes ieškovė tokiu būdu galimai leido jos teigiamiems nuostoliams didėti. Todėl atsakomybė dėl ieškovės galimai patirtų nuostolių negali būti perkeliama išimtinai vien tik atsakovei.
31. Taip pat, teisėjų kolegijos vertinimu, ieškovės abstraktaus pobūdžio skaičiavimai savaime neįrodo aplinkybės, kad ne paties koncesininko neefektyviai vykdoma ūkinė veikla, o atsakovės neteisėti veiksmai buvo ieškovės nurodomų nuostolių atsiradimo priežastis. Teisėjų kolegija nustatė, kad ieškovė netinkamai vykdė savo pareigą investuoti į koncesijos objektą – trečiąjį asmenį, o konkrečiai – į Širvintų autobusų stotį. Nors Vilniaus apygardos teismas civilinėje byloje [Nr. e2-3184-934/2019](#) nepripažino, kad nurodytas pažeidimas gali būti pagrindas nutraukti Koncesijos sutartį, tačiau, teisėjų kolegijos manymu, tai gali būti pagrindas išvada, jog pati koncesininkė sutartį vykdė netinkamai, todėl privalo prisiimti nuostolių atsiradimo riziką.
32. Apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pažymėjo, kad ieškovė viso proceso metu įrodinėjo, jog jos nuostoliai atsirado dėl to, kad trečiasis asmuo patyrė nuostolius, t. y. trečiojo asmens patirti nuostoliai lėmė ieškovės (koncesininkės) nuostolius. Tačiau, teisėjų kolegijos nuomone, trečiajam asmeniui atsikamavo reikalavimų iš atsakovės priteisti nuostolių atlyginimą, ieškovės reikalavimas atsakovei taip pat negalėjo būti patenkintas, nes ieškovė niekuomet nesikreipė į atsakovę dėl ginčo tarifų pakeitimo, o tai darė byloje savo reikalavimų atsisakęs trečiasis asmuo.
33. Kolegijos vertinimu, ieškovė, perimdama koncesijos objekto akcijas Koncesijos sutartyje nurodytam laikotarpiui, būdama apdairi ir atidi verslininkė, atsižvelgdama į trečiojo asmens veiklos pobūdį, galėjo ir privalėjo numatyti, jog trečiojo asmens veikla gali būti nuostolinga. Todėl teisėjų kolegija konstatavo, kad jos patirti nuostoliai negali būti laikomi itin specifiniais, kurių ieškovė, kaip protinga verslininkė, negalėjo prognozuoti.
34. Remdamasi pirmiau nurodytais argumentais, teisėjų kolegija padarė išvadą, kad tarp atsakovės byloje nustatytų neteisėtų veiksmų (netinkamo bendradarbiavimo su ieškove nustatant keleivių vežimo tarifus) ir ieškovės patirtos žalos priežastinis ryšys ir neigiami padariniai yra pernelyg nutolę.

III. Kasacinio skundo ir atsiliepimo į jį teisiniai argumentai

35. Ieškovė kasaciniu skundu prašo panaikinti Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 19 d. nutartį ir palikti galioti pirmosios instancijos teismo sprendimą, taip pat priteisti bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Kasacinis skundas grindžiamas šiais argumentais:
- 35.1. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė materialiosios teisės normas, reglamentuojančias priežastinį ryšį, kaip vieną iš civilinės atsakomybės sąlygų, nes nepagrįstai nurodė, kad ieškovės patirti nuostoliai turi būti tik tiesiogiai susiję su atsakovės neteisėtais veiksmais. Padarydamas šią nepagrįstą išvadą apeliacinės instancijos teismas nukrypo nuo kasacinio teismo praktikos šiuo klausimu ir nesivadovavo [CK 6.247](#) straipsnyje nustatyta taisykle, pagal kurią nereikalaujama, kad skolininko elgesys būtų vienintelė nuostolių atsiradimo priežastis. Kasacinio teismo praktikoje laikomasi pozicijos, kad priežastiniam ryšiui konstatuoti pakanka įrodyti, jog skolininko elgesys yra pakankama nuostolių atsiradimo priežastis, nors ir ne vienintelė. Apeliacinės instancijos teismas nevertino ir neanalizavo skolininko elgesio nagrinėjamoje situacijoje, taip pat nepaneigė pirmosios instancijos teismo išvadų dėl atsakovės veiksmų reikšmės nuostolių atsiradimui. Apeliacinės instancijos teismo sprendime nenurodyta jokių motyvų, argumentų, kurie leistų spręsti, kad pirmosios instancijos teismo vertinimas ir padarytos išvados yra neteisingi.
- 35.2. Apeliacinės instancijos teismas, sprenddamas, kad ieškovės nuostolius galėjo lemti ir kitos aplinkybės, netinkamai kvalifikavo šias aplinkybes kaip reiškančias, jog priežastinis ryšys tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir kilusių žalingų padarinių yra pernelyg nutolęs. Apeliacinės instancijos teismo nurodytos aplinkybės galėtų būti vertinamos tik kaip turinčios reikšmės priteistinių nuostolių dydžiui, tinkamai jas įvertinus ginčo aplinkybių kontekste. Be to, apeliacinės instancijos teismas tokias aplinkybes tik įvardijo, tačiau nepateikė jokio vertinimo, motyvacijos, kuo grindžia savo daromas išvadas apie tokių aplinkybių reikšmę ginčo kontekste.
- 35.3. Apeliacinės instancijos teismas nenurodė jokių argumentų ir motyvų, kuo remdamasis atmetė ieškovės pateiktus skaičiavimus, nuostolio dydį pagrindžiančius dokumentus, atitinkamai nepateikė jokių argumentų dėl pirmosios instancijos teismo atliktos analizės ir padarytų išvadų neteisingumo.
- 35.4. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai ieškovei priskyrė visas rizikas, susijusias su Koncesijos sutartimi, įskaitant ir galimo nuostolio atsiradimo riziką, nevertindamas Koncesijos sutarties turinio ir juo įtvirtinto šalių susitarimo bei atsakovės įsipareigojimo

užtikrinti, kad nustatant vežimo tarifų dydį bus laikomasi principo, jog vežimo veikla nebus nuostolinga koncesininkui. Ieškovei tenkančioms verslo rizikoms negali būti priskirta pačios atsakovės neteisėtų veiksmų rizika ir tuo pagrindu paneigiama ieškovės teisė į nuostolių atlyginimą.

- 35.5. Nors apeliacinės instancijos teismas ir nurodė, kad atsakovės neteisėti veiksmai byloje yra konstatuoti įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#), tačiau pasisakydamas dėl priežastinio ryšio tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir kilusių pasekmių ėmė kvestionuoti nustatytus atsakovės neteisėtus veiksmus, nurodydamas, kad pirmosios instancijos teismui reikėjo iš naujo vertinti, ar atsakovė turėjo pareigą padidinti vežimo tarifus (nors pats tokios analizės apeliacinės instancijos teismas net neatliko), kai visi neteisėtų veiksmų aspektai jau buvo išnagrinėti ir išspręsti įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#), kuria buvo perduota nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo tik bylos dalis dėl žalos dydžio bei priežastinio ryšio tarp žalos ir atsakovės neteisėtų veiksmų nustatymo. Tuo tarpu apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime vertino ne tik žalos ir priežastinio ryšio aspektus, bet iš naujo vertino atsakovės neteisėtus veiksmus.
- 35.6. Apeliacinės instancijos teismas pažeidė įrodinėjimą reglamentuojančias proceso teisės normas, nes netinkamai paskirstė įrodinėjimo pareigą ir nepagrįstai nustatė ieškovei pareigą įrodinėti (paneigti) kitų nuostolių susidarymo priežasčių nebuvimą, tokiu būdu pažeisdamas principą, pagal kurį kreditoriaus kaltę nepreziumuojama. Kreditoriaus kaltę pagal [CPK 178](#) straipsnį privalo įrodyti skolininkas, kuris remiasi šia aplinkybe. Taip pat apeliacinės instancijos teismas nesilaikė byloje įsiteisėjusioje Lietuvos apeliacinio teismo 2020 m. lapkričio 26 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-756-585/2020](#) nustatytos įrodinėjimo naštos paskirstymo taisyklės, kad tokias aplinkybes nurodyti ir įrodyti procesinę pareigą turi atsakovė. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nusprendė, kad būtent ieškovė turėjo įrodyti, jog nėra kitų aplinkybių, lėmusių nuostolių susiformavimą, tokių kaip neūkiškumas ar ydinga verslo praktika.
- 35.7. Nors apeliacinės instancijos teismas lakoniškai nurodė, kad „byloje yra duomenys“, patvirtinantys, jog ieškovė tariamai netinkamai vykdė pareigą investuoti į Širvintų autobusų stotį ir dėl to turėtų prisimti nuostolių atsiradimo riziką, tačiau plačiau šios aplinkybės nenagrinėjo, jos turinio, apimties ir reikšmės nuostolių atsiradimui nevertino ir neatskleidė. Teismas privalejo taip pat įvertinti, kad tarp šalių yra ginčas dėl atsakovės teiginių apie netinkamą investavimo pareigos vykdymą, šis ginčas nagrinėjamas civilinėje byloje Nr. 2VP-8153-517/2022. Todėl teismas neturėjo pagrindo vadovautis nepatikinamais duomenimis, kurie yra ginčijami teisme, ir jais grįsti sprendimą. Apeliacinės instancijos teismas neatsižvelgė į tai, kad pagal byloje esančius duomenis ieškovė iš viso atliko 747 279,70 Eur tiesioginių išlaidų investicijoms į koncesijos objektą – turtui remontuoti, autobusams įsigyti ir kitoms autobusų parko reikmėms. Tuo tarpu suma, kurios tariamu neinvestavimu yra kaltinama ieškovė, sudaro tik 24 039,38 Eur. Apeliacinės instancijos teismas, laikydamas, kad investavimo į autobusų stoties remontą klausimas yra teisiskai reikšmingas, privalejo išsamiai išnagrinėti ir motyvuoti, kaip tariamai nepakankamas 24 039,38 Eur sumos investavimas į lauko stoginę, teritorijos dangą ir stoties pastatą susijęs su nuostoliais, kilusiais iš vežimo veiklos, vežimo pajamų ar vežimo veiklos sąnaudų, priežastinio ryšio ir (ar) atlygintinos nuostolių sumos aspektu.
- 35.8. Taip pat apeliacinės instancijos teismas laikė reikšminga aplinkybę, kad per 2015 metus ieškovių nurodomas nuostolių dydis sudaro 6045,40 Eur, tuo tarpu 2016 metais, galiojant tam pačiam tarifui (0,08 Eur/km), nuostolių suma padidėjo iki 54 804,01 Eur, t. y. daugiau nei dešynis kartus. Tačiau teismas nepagrįstai nusprendė, kad ši aplinkybė įrodo, jog atsakovės veiksmai nebuvo vienintelė nuostolių atsiradimo priežastis. Apeliacinės instancijos teismas neatskleidė ir nemotyvavo, kuo grindžiamas vertinimas, kad toks nuostolio sumos padidėjimas savaime turėtų reikšti, jog atsakovės veiksmai nebuvo vienintelė nuostolių atsiradimo priežastis. Vien nuostolio faktas savaime nieko neparodo apie jo susidarymo priežastis. Todėl vien tokio pokyčio konstatavimas savaime nepaneigia atsakovės neteisėtų veiksmų reikšmės ieškovės patirtiems nuostoliams.
- 35.9. Be kita ko, apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad priežastinio ryšio aspektu taip pat svarbu tai, jog ieškovė, bandydama mažiausiai penkerius metus derėtis su atsakove ir nepasiekusi nė karto siekiamo derybų rezultato, neskundė nė vieno sprendimo dėl keleivių vežimo tarifų nustatymo ABTĮ tvarka. Neatsižvelgiant į tai, kokia sprendimų dėl tarifų nustatymo apskundimo tvarka yra nurodyta atsakovės sprendimuose ar lydraščiuose ieškovei, sprendimų dėl tarifų nustatymo teisėtumas negali būti tikrinamas pagal bendrąsias administracinių bylų teisenos taisykles, o ieškovė nepatenka į subjektų, galinčių inicijuoti norminio administracinio akto teisėtumo patikrą, ratą. Sprendimai nustatyti tarifą priimti įgyvendinant išimtinę savivaldos kompetenciją priskirtą funkciją nustatyti keleivių vežimo vietiniais maršrutais tarifus, sprendimai neturi konkrečiai įvardyti adresato, juose suformuluota teisės norma skirta individualiais požymiais neapibrėžtai asmenų grupei, sprendimas orientuotas į ateitį ir numatytas taikyti daug kartų. Norminio administracinio akto teisėtumas negali būti tikrinamas pagal bendrąsias administracinių bylų teisenos taisykles, o jo teisėtumas gali būti patikrintas tik pagal specialiąsias norminių administracinių aktų teisėtumo tyrimui taikytinas procesines taisykles. Šiuo atveju ieškovė nepatenka į subjektų, galinčių ginčyti norminio administracinio akto teisėtumą, ratą (ABTĮ 112 straipsnis).
- 35.10. Apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai paneigė ieškovės teisę į nuostolių atlyginimą tuo pagrindu, kad ieškovės buvęs procesinis bendrininkas – trečiasis asmuo savo ieškinio atsakovei dėl nuostolių, susidariusių per 2015–2017 m., atsisakė. Ieškovės teisė į nuostolių, susietų su koncesijos veiklos rezultatais, atlyginimą nepagrįstai buvo apribota vien tuo pagrindu, kad pats trečiasis asmuo, atsakovei vienašališkai nutraukus koncesijos sutartį ir perėmus koncesijos objektą, atsisakė ieškinio reikalavimų. Taip apeliacinės instancijos teismas pažeidė [CPK 5 straipsnio 1](#) dalyje nustatytą asmens teisę į teisminę gynybą ir [CK 1.5](#) straipsnyje nustatytus bendruosius teisės principus (protingumo, teisingumo ir sąžiningumo).
- 35.11. Atsižvelgiant į šalių tarpusavio teisinę padėtį ir ieškovės bei trečiojo asmens santykius galiojant koncesijos sutarčiai, ieškovės tikėtinos gauti lėšos iš koncesijos veiklos neatsiejamoms nuo koncesijos objekto – UAB Širvintų autobusų parko – veiklos rezultatų. Todėl dėl atsakovės neteisėtų veiksmų koncesijos objektui neuždirbus ar uždirbus mažiau pajamų, tai lėmė ir ieškovės prarastą galimybę gauti šio rezultato dalį, teisę į kurią jam tiesiogiai nustatyta Koncesijos sutarties 7.2 punkte, pagal kurį pajamos, gaunamos naudojant koncesijos objektą, nuosavybės teise priklauso koncesininkui.
- 35.12. Apeliacinės instancijos teismo sprendimo teiginys, neva ieškovė niekuomet nesikreipė į atsakovę dėl ginčo tarifų didinimo, neatitinka bylos įrodymų. Iš byloje esančių ieškovių ir atsakovės raštų aiškiai ir nedviprasmiškai matyti, kad ieškovė taip pat tiesiogiai komunikavo su atsakove tiek dėl maršrutų peržiūrėjimo, tiek dėl tarifų padidinimo, nuostolių kompensavimo. Be to, atsižvelgiant į iš Koncesijos susiformavusius teisinius santykius ir tai, kad Koncesijos objektas – UAB Širvintų autobusų parkas – buvo valdomas ieškovės ir Koncesijos sutartyje nustatyta vežimo veikla buvo vykdoma per trečiąjį asmenį, neturi teisinės reikšmės, kurio subjekto vardu buvo pasirašomi ir teikiami prašymai atsakovei, sietini su Koncesijos sutarties įsipareigojimų vykdymu.
- 35.13. Apeliacinės instancijos teismas, vertindamas šalių Koncesijos sutartimi prisiimamas rizikas, netinkamai aiškino šios sutarties turinį ir šalių susitarimo esmę, taip pat neįsigilino į byloje reikalaujamų ieškovės nuostolių pobūdį. Byloje nekeliamas klausimas dėl ieškovės pelningumo. Byloje reikalaujama nuostolių suma nėra susijusi ir nesukurs ieškovės „pelningumo“ jau vien dėl to, kad ieškovė į koncesijos objektą per visą Koncesijos sutarties galiojimo terminą nuo 2007 m. investavo 747 279,70 Eur (tiesioginės ieškovės išlaidos), be to, reguliariai mokėjo atsakovei koncesijos mokestį, tuo tarpu iš koncesijos veiklos ne tik negavo jokio pelno, bet ir jokių pajamų, kurios bent iš dalies kompensuotų patirtas išlaidas.
- 35.14. Apeliacinės instancijos teismo vertinimas, kad koncesininkui tenka visa rizika, susijusi su Koncesijos sutartimi, įskaitant ir galimo nuostolio riziką, šios bylos kontekste yra iš esmės ydingas, nes ieškovė neprisiėmė ir jai tenkančioms verslo rizikoms negali būti priskirta atsakovės priešpriešinių pareigų, kylančių iš Koncesijos sutarties, nevykdymo rizika.

36. Atsakovė atsiliepime į ieškovės kasacinį skundą prašo jį atmesti, priteisti atsakovei iš ieškovės bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Atsiliepiamas grindžiamas šiais argumentais:
- 36.1. Apeliacinės instancijos teismas nurodė, kad atsakovės pasyvūs veiksmai, nesutinkant derinti tarifų dydžio, yra pripažįstami neteisėta veikla, atsakovei nebendradarbiaujant su ieškove. Tačiau pasisakydamas dėl žalos ir priežastinio ryšio teismas nurodė abejonę, ar konstatuoti atsakovės neteisėti veiksmai yra išvis susiję su ieškovės tariamai patirtais nuostoliais. Apeliacinės instancijos teismas byloje nenusprendė, kad atsakovės konstatuoti neteisėti veiksmai nederinant tarifų dydžio negali būti laikomi prielaida pripažinti, kad būtent dėl tarifų nederinimo atsirado žala ir egzistuoja priežastinis ryšys tarp žalos ir neteisėtų veiksmų. Apeliacinės instancijos teismo iš viso nėra pripažinta, kad atsakovės pasyvumas lėmė žalą.
- 36.2. Dėl tarifų netinkamo derinimo atsakovės nebendradarbiavimas konstatuotas ankstesne Lietuvos apeliacinio teismo nutartimi, tačiau nė karto nebuvo nustatyta, kad atsakovei nustatant šiuos tarifus buvo pažeistos Koncesijos sutarties 10.4 punkto nuostatos. Pagal Koncesijos sutarties 10.4 punkto lingvistinę analizę laikytina, kad jame nėra nustatyta pareiga atsakovei atsivėlgti į autobusų parko prašymus didinti atitinkamus keleivių vežimo tarifus. Aplinkybė, jog ginčo tarifai nebuvo mažinti, reiškia ir tai, kad atsakovė nesiekė bloginti autobusų parko ir tuo labiau ieškovės finansinės padėties. Todėl ieškovė nepagrįstai nurodo, kad būtent tiriant atsakovės pareigą padidinti ginčo tarifus buvo neva konstatuoti atsakovės neteisėti veiksmai.
- 36.3. Nė viename iš šioje byloje priimtų teismų procesinių sprendimų nebuvo nustatyta, kad atsakovė privalėjo padidinti trečiojo asmens reikalaujamų tarifų dydį (iki 0,11 Eur/km). Koncesijos sutartyje nėra nustatytų griežtų formuluočių, paliepiamų ir ribojimų, kurie leistų nedviprasmiškai ir aiškiai suprasti, kad atsakovei yra nustatyta pareiga įtvirtinti ieškovės nurodytus keleivių vežimo tarifus. Tokios pareigos nustatymas sutartyje būtų akivaizdžiai neteisėtas, kadangi prieštarautų Vietos savivaldos įstatymo 16 straipsnio 37 punktui ir 30 straipsniui. Todėl ieškovė neįrodė atsakovės neteisėtų veiksmų, kaip civilinės atsakomybės sąlygos.
- 36.4. Ieškovė kaip priežastis, lėmusias nuostolių didėjimą, byloje įvardijo patiriamų sąnaudų (darbo užmokesčio, kuro sąnaudų) padidėjimą, tačiau pagrindine priežastimi nurodė keleivių srautų kritimą, atitinkamai ir pajamų iš bilietų pardavimo sumažėjimą. Ieškovės nurodytos prielaidos jau ne kartą buvo įvardytos Lietuvos apeliacinio teismo kaip įprastos verslo rizikos, todėl įprastinės veiklos sąnaudų, kurių padidėjimą deklaruoja ieškovė, neturėjo būti laikomos pagrindu atsakovei didinti ginčo tarifus, o turėjo būti ir buvo valdomos išimtinai ieškovės, nes už jų padidėjimą (sumažėjimą) negalėjo atsakyti atsakovė. Trečiasis asmuo ginčo laikotarpiu didesnei daliai keleivių vežimo paslaugų pats taikė netgi mažesnę keleivių vežimo tarifą, nei buvo nustatyta atsakovės sprendimais.
- 36.5. Iš ieškovės į bylą pateiktų ataskaitų matyti, kad apie 90 proc. visų trečiojo asmens pajamų už keleivių vežimo paslaugas buvo dėl keleivių vežimo Vilniaus maršrutu. Tačiau trečiasis asmuo taikė mažesnę bilieto kainą į Vilnių nei atsakovės nustatytas 0,08 Eur/km įkainis, nes į Vilniaus autobusų stotį bilietas kainuoja 3,5 Eur, nors taikant 0,08 Eur/km įkainį turėtų kainuoti 4,16 Eur. Pagal atstumą iki Saltoniškių stotelės bilietas turėtų kainuoti 3,68 Eur, o jei būtų taikomas 0,11 Eur/km tarifas, bilietas iki Vilniaus autobusų stoties kainuotų 5,72 Eur. Taigi, pačiam trečiajam asmeniui sumažinus bilieto kainą Vilniaus kryptimi, pati ieškovė atsisakė taikyti ginčo tarifą ir nustatė jį dar mažesnę. Todėl laikytina, kad ieškovė neįrodė žalos fakto ir žalos dydžio, kaip būtinosios civilinės atsakomybės taikymo sąlygos.
- 36.6. Ieškovė byloje neįrodė, o teismai nenustatė, kad atsakovė privalėjo padidinti ginčo tarifus iki trečiojo asmens prašymuose nurodyto dydžio. Ieškovė neįrodė priežastinio ryšio egzistavimo tarp tariamai patirtos žalos ir tariamai neteisėtų atsakovės veiksmų. Ieškinyje dėstomos aplinkybės, kuriomis grindžiamas tariamas žalos ieškovei atsiradimas, negali būti laikomos objektyviomis. Kiekviena atveju, kai civilinė atsakomybė reiškia nuostolių atlyginimą, ypač svarbią reikšmę turi teisingas vienos iš atsakomybės sąlygų, t. y. priežastinio ryšio, nustatymas. Gali būti atlyginami tik tie nuostoliai, kurie pagal tų nuostolių, taip pat civilinės atsakomybės prigimtį yra prievolę pažeidusio asmens veiksmų ar neveikimo padarinius, t. y. kurių atsiradimo konkrečiu atveju pakankama priežastis buvo būtent šio asmens elgesys.
- 36.7. Atsakovė nėra ir nebuvo prisiėmusi ieškovės veiklos pelningumo užtikrinimo prievolių, taip pat keleivių vežimo vietiniais maršrutais dedamųjų, tokių kaip degalų kainos pasikeitimas, administracinės sąnaudų, remonto išlaidų, patalpų išlaikymo išlaidų ir pan. Kaip tik dėl jų ir buvo teikiami trečiojo asmens prašymai didinti ginčo tarifą. Taip pat Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2020 m. lapkričio 26 d. nutarties civilinėje byloje Nr. e2A-756-585/2020 buvo padaryta išvada, kad ieškovė, kaip Koncesijos sutarties šalis, prisiėmė didesniąją dalį rizikų, susijusių su trečiojo asmens veikla. Atsakovė neprisiėmė rizikos padidinti ar išlaikyti nepakitusius keleivių vežimo srautus, nuo kurių priklauso trečiojo asmens gaunamos pajamos, taip pat atsakovė nereguliuoja ir nereguliuoja trečiojo asmens darbuotojų darbo užmokesčio, degalų kainų (ar tiekėjų), turto išlaikymo išlaidų.
- 36.8. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai pažymėjo, kad esminiu aspektu nustatant priežastinį ryšį tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir ieškovės nuostolių turėjo būti patvirtinimas, kad atsakovė turėjo pareigą padidinti ginčo tarifus. Koncesijos sutartimi ieškovei perėmus atsakovės turto valdymą, būtent ieškovės interesas buvo investuoti pakankamus išteklius ir pasirinkti tokius veiklos metodus, kad trečiojo asmens veikla būtų pelninga, kadangi pelningumo užtikrinimo pareigos didinant ginčo tarifus atsakovė neprisiėmė.
- 36.9. Be to, keleivių vežimo vietiniais maršrutais veiklą atliko ne ieškovė, o trečiasis asmuo, todėl nėra ginčo dėl aplinkybės, kad ir ginčo tarifai buvo taikomi ne ieškovės, o trečiojo asmens veikloje. Todėl jeigu ir būtų įrodyta žala dėl keleivių vežimo tarifų netinkamo dydžio, tokia žala atsirastų visų pirma trečiajam asmeniui, o ne ieškovei. Ieškovė galėjo gauti pajamų iš Koncesijos sutarties objekto tik teisės aktuose nustatyta tvarka, t. y. paskirstant trečiojo asmens pelną (nuostolius), kaip tai nustatyta ABĮ 20 straipsnio 1 dalies 12 punkte, 59 straipsnio 6 dalyje. Todėl apeliacinės instancijos teismas tinkamai nustatė, kad ieškovei teisė gauti pajamų iš Koncesijos sutarties vykdymo galėjo būti įgyvendinta tik tuomet, kai atitinkamą pelną gauna trečiasis asmuo.
- 36.10. Ieškovės gautinų pajamų už Koncesijos sutarties vykdymą schema yra paprasta – veiklos pelną turėjo gauti trečiasis asmuo, kad jis galėtų būti perduotas ieškovei. Todėl trečiajam asmeniui atsakius nepagrįstų reikalavimų atsakovei, ieškovė neturi galimybės paskirstyti neegzistuojančio trečiojo asmens pelno, nes, kaip jau ne kartą minėta, tiesioginio atsiskaitymo su ieškove galimybė Koncesijos sutartyje nėra nustatyta. Trečiasis asmuo, atsakydamas ieškinio reikalavimų, sutiko, kad neturi pagrindo reikalauti iš atsakovės nuostolių atlyginimo. Ieškovė turėjo į tai atsivėlgti ir pakeisti savo reikalavimus taip, kad netgi jeigu teismai ir pripažintų, jog atsakovė nesilaikė Koncesijos sutarties nuostatų, žalos atlyginimas ieškovei būtų galimas nedalyvaujant trečiajam asmeniui.
- 36.11. Nei Koncesijos sutartyje, nei ieškovės pasiūlyme nėra nuostatų, kurios visais atvejais lemtų jos pajamas, jeigu ji būtų investavusi į koncesijos objektą. Atsakovės vertinimu, tokios pajamos būtų galėjusios atsirasti tik tuomet, jeigu ieškovė būtų efektyviai naudojusi koncesijos objektą, dariusi investicijas ir nebūtų kitų veiksmų, kurie galėtų lemti pajamų nebuvimą, išskyrus atsakovės veiksmus. Ne vien tik padarytos investicijos į trečiąjį asmenį, bet ir paties trečiojo asmens valdymas turėjo būti efektyvus (t. y. nešantis naudą tiek trečiajam asmeniui, tiek ir ieškovei). Todėl ieškovė nepagrįstai teigia, esą vien tik atliktų investicijų apimtis turėjo lemti jos pelningą veiklą. Kaip minėta, atsakovė neturėjo pareigos didinti ginčo tarifus, nes turėjo laikytis dviejų principų – užtikrinti tarifų nenuostolingumą ir paslaugų prieinamumą. Ieškovė pagrindu didinti ginčo tarifus nurodė degalų kainos pasikeitimą, administracines sąnaudas, remonto išlaidas, patalpų išlaikymo išlaidas ir pan., už kurias pagal Koncesijos sutartį atsakinga pati ieškovė, bet ne atsakovė. 90 proc. maršrutų trečiasis asmuo taikė netgi mažesnę tarifą, nei buvo nustatytas atsakovės.

IV. Kasacinio teismo argumentai ir išaiškinimai

Dėl bylos nagrinėjimo kasacine tvarka ribų

37. Bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribas apibrėžia [CPK 353 straipsnis](#). Pagal šio straipsnio 1 dalį kasacinis teismas, neperžengdamas kasacinio skundo ribų, patikrina apskustus sprendimus ir (ar) nutartis teisės taikymo aspektu. Kasacinis teismas yra saistomas pirmosios ir apeliacinės instancijos teismu nustatytų aplinkybių. Toks bylos nagrinėjimo kasaciniame teisme ribų (ir kartu kasacinio proceso paskirties) apibrėžimas reiškia, kad kasacinis teismas sprendžia išimtinai teisės klausimus, be to, tik tokius klausimus, kurie yra tiesiogiai iškelti kasaciniame skunde (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2021 m. vasario 24 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-2-684/2021](#), 19 punktas).
38. Byloje nagrinėjamas ginčas dėl nuostolių, kilusių iš Koncesijos sutarties vykdymo, atlyginimo. Ieškovės kasacinis skundas grindžiamas tiek materialiosios teisės normų, reglamentuojančių priežastinio ryšio, kaip vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų, nustatymu, tiek proceso teisės normų, reglamentuojančių irodinėjimą, pažeidimų ir nukrypimų nuo šiais klausimais suformuotos kasacinio teismo praktikos. Materialiosios teisės normų, reglamentuojančių priežastinio ryšio nustatymą, pažeidimas ir nukrypimas nuo kasacinio teismo praktikos šiuo klausimu ieškovės grindžiamas tuo, kad apeliacinės instancijos teismas: i) nepagrįstai nurodė, jog byloje prašomi priteisti nuostoliai turi būti susiję su nustatytais atsakovės neteisėtais veiksmais tik tiesioginiu priežastiniu ryšiu; ii) nepagrįstai nurodė, kad ir kitos aplinkybės galėjo lemti nuostolių atsiradimą; iii) nepagrįstai ieškovei priskyrė visas rizikas, susijusias su Koncesijos sutartimi; iv) pasisakydamas dėl priežastinio ryšio kvestionavo teismo įsiteisėjusių sprendimų byloje jau nustatytus atsakovės neteisėtus veiksmus.
39. Teisėjų kolegija pažymi, kad Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#) jau konstatuoti atsakovės neteisėti veiksmai dėl bendradarbiavimo pareigos pažeidimo ir kaltė, kaip civilinės atsakomybės sąlygos. Atsižvelgiant į tai, kad pirmiau nurodyti ieškovės kasacinio skundo argumentai tarpusavyje glaudžiai susiję su priežastinio ryšio, kaip vienos iš civilinės atsakomybės sąlygos, nustatymu, o apeliacinės instancijos teismas skundžiamą sprendimą grindė pirmosios instancijos teismo netinkamu priežastinio ryšio tarp neteisėtų veiksmų ir žalos reglamentuojančių materialiosios teisės normų taikymu, teisėjų kolegija toliau pasisako dėl ieškovės kasacinio skundo argumentų pagrįstumo priežastinio ryšio nustatymo aspektu.

Dėl priežastinio ryšio nustatymo

40. Priežastinis ryšys, kaip civilinės atsakomybės sąlyga, reglamentuojamas [CK 6.247](#) straipsnyje, kuriame nustatyta, kad atlyginami tik tie nuostoliai, kurie susiję su veiksmais (veikimu, neveikimu), nulėmusiais skolininko civilinę atsakomybę tokiu būdu, kad nuostoliai pagal jų ir civilinės atsakomybės prigimtį gali būti laikomi skolininko veiksmų (veikimo, neveikimo) rezultatu. Toks priežastinio ryšio taikymas atitinka civilinės atsakomybės tikslą kompensuoti padarytus nuostolius, kurių atsiradimas yra susijęs su veikimu ar neveikimu, dėl kurio šie nuostoliai atsirado (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. kovo 1 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-53/2010](#); 2013 m. lapkričio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-607/2013](#), 2019 m. lapkričio 4 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-320-916/2019](#), 69–70 punktai, 2020 m. birželio 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-174-695/2020](#), 53 punktas).
41. Kasacinio teismo praktikoje priežastinio ryšio nustatymo procesas civilinėje byloje sąlygiškai išskiriamas į du etapus. Pirmame etape *conditio sine qua non* (privaloma sąlyga) testu nustatomas faktinis priežastinis ryšys ir sprendžiama, ar žalingi padariniai kyla iš neteisėtų veiksmų, t. y. nustatoma, ar žalingi padariniai būtų atsiradę, jeigu nebūtų buvę neteisėto veiksmo. Kitame etape nustatomas teisinis priežastinis ryšys, kai sprendžiama, ar padariniai teisine prasme nėra pirmųjų nutolę nuo neteisėto veiksmo (neveikimo). Nustatant teisinį priežastinį ryšį reikia įvertinti atsakovo, jeigu jis elgtųsi kaip protingas ir apdairus asmuo, galinčybę neteisėtų veiksmų atlikimo metu numatyti žalos atsiradimą, neteisėtais veiksmais pažeistos teisės ar teisėto intereso prigimtį ir vertę bei pažeisto teisinio reglamentavimo apsauginį tikslą (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2019 m. gruodžio 19 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. e3K-3-393-916/2019](#), 36 punktas ir jame nurodyta kasacinio teismo praktika).
42. Pagal [CK 6.247](#) straipsnyje pateiktą priežastinio ryšio sampratą ir kasacinio teismo formuojamą teismų praktiką dėl teisinę pareigą pažeidusio asmens veiksmų žala gali atsirasti tiesiogiai, ir galima situacija, kai asmens veiksmais tiesiogiai nepadaryta žalos, tačiau sudarytos sąlygos žalai atsirasti ar jai padidėti. Pastaruoju atveju paprastai asmens veiksmai (veikimas, neveikimas) nėra vienintelė žalos atsiradimo priežastis, jie tik prisideda prie sąlygų šiai žalai kilti sudarymo, t. y. kartu su kitomis neigiamų padarinių atsiradimo priežastimis pakankamu laipsniu lemia šių padarinių atsiradimą. Nustačius, kad teisinę pareigą pažeidusio asmens elgesys pakankamai prisidedo prie žalos atsiradimo, jam tenka civilinė atsakomybė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. kovo 3 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-7-144/2014](#)). Taigi, pagal [CK 6.247](#) straipsnį nereikalaujama, kad skolininko elgesys būtų vienintelė nuostolių atsiradimo priežastis; priežastiniam ryšiui konstatuoti pakanka įrodyti, kad skolininko elgesys yra pakankama nuostolių atsiradimo priežastis, nors ir ne vienintelė (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2007 m. birželio 26 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-263/2007](#); 2013 m. spalio 22 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-531/213](#); kt.).
43. [CK 2.35 straipsnio](#) 1 dalyje nustatyta, kad valstybė ir savivaldybės yra juridiniai asmenys, kurie pagal [CK 2.34](#) straipsnio 2 dalį priskiriami prie viešųjų juridinių asmenų, kurių tikslas – tenkinti viešuosius interesus. Vadovaujantis [CK 2.36 straipsnio](#) 1 dalimi, valstybė, savivaldybė ir jų institucijos yra civilinių santykių dalyvės lygiais pagrindais kaip ir kiti šių santykių dalyviai. Valstybė ir savivaldybės įgyja civilines teises, prisiima civilines pareigas ir jas įgyvendina per atitinkamas valstybės ir savivaldybių valdymo institucijas ([CK 2.36 straipsnio](#) 2 dalis).
44. Kasacinio teismo praktikoje pasisakant apie valstybės bei savivaldybių padėtį civiliniuose teisiniuose santykiuose [CK 2.36 straipsnio](#) 1 dalies nuostatų kontekste nurodoma, kad valstybės ar savivaldybės dalyvavimas civiliniuose santykiuose savaime nereiškia viešojo intereso buvimo ir neteikia pagrindo suteikti kokių nors privilegijų tokiam santykio dalyviui (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. spalio 17 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-440/2014](#)).
45. Kasacinio teismo taip pat pažymėta, kad priežastinis ryšys, kaip civilinės atsakomybės sąlyga, sutartinės verslininko civilinės atsakomybės atveju turi atitikti nuostolių numatymo kriterijų ([CK 6.258 straipsnio](#) 4 dalis). Šis kriterijus reiškia, kad nukentėjusi šalis negali tikėtis, jog jai bus kompensuoti net ir tie praradimai, kurių sutartį pažeidusi šalis, būdama protinga ir atidi, negalėjo numatyti sutarties sudarymo metu kaip įprastu tokios sutarties pažeidimo padarinių (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2014 m. birželio 27 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-364/2014](#)).
46. Nors savivaldybė, kaip juridinis asmuo, nėra verslininkė, nes priskirtina prie viešųjų juridinių asmenų, tenkinančių viešuosius interesus, teisėjų kolegijos vertinimu, šios nutarties 44 punkte nurodytos kasacinio teismo praktikos dėl valstybės ir savivaldybės veikimo civiliniuose teisiniuose santykiuose lygiais pagrindais neatitiktų situacija, kai, sprendžiant dėl priežastinio ryšio nustatymo ginče dėl civilinės atsakomybės taikymo, savivaldybei pažeidus koncesijos sutartį, būtų netaikoma šios nutarties 45 punkte nurodyta kasacinio teismo praktika dėl nuostolių numatymo kriterijaus taikymo nustatinėjant priežastinį ryšį, kaip civilinės atsakomybės sąlyga.
47. Taigi, apibendrinant pirmiau aptartas priežastinio ryšio nustatymo taisykles, darytina išvada, kad teismas, nustatydamas neteisėtų veiksmų ir

atsiradusių padarinių ryši, turi vertinti visas aplinkybes, įskaitant ir žalos atsiradimo priežastis.

48. Nagrinėjamu atveju byloje nustatyta, kad ieškovė ir atsakovė 2006 m. gruodžio 15 d. sudarė Koncesijos sutartį pagal kurią ieškovei (koncesininkei) atsakovė perdavė valdyti koncesijos objektą – trečiąjį asmenį UAB Širvintų autobusų parką. Už Koncesijos sutarties objekto naudojimą koncesininkė (ieškovė) suteikiančiajai organizacijai (atsakovei) įsipareigojo mokėti sutartyje sulygtą koncesijos mokestį (Koncesijos sutarties 10.1 punktą). Koncesijos sutarties 7.2 punkte šalys susitarė, kad koncesininko sukurtas turtas ir pajamos, gautos naudojant koncesijos objektą, nuosavybės teise priklausys koncesininkui.
49. Teismai byloje nustatė, kad pagal Koncesijos sutarties 5.4 punktą koncesininkas keleivių vežimo paslaugą įsipareigojo teikti pagal šalių suderintus vietinio susisiekimo maršrutus, kurie gali būti tikslinami ne rečiau kaip vieną kartą per metus. Koncesijos sutarties 10.4 punkte šalys, be kita ko, nustatė, kad koncesininkas įstatymų nustatyta tvarka su suteikiančiaja institucija derins keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais 1 km tarifus. Nustatant šių tarifų dydžius šalys įsipareigojo laikytis principo, kad keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršrutais būtų prieinama paslauga bus gavėjams ir nebūtų nuostolinga koncesininkui. Tai reiškia, kad tiek koncesininkas, tiek ir koncesiją suteikusi savivaldybė nustatant vežimo tarifus įsipareigojo užtikrinti paslaugos prieinamumą jos gavėjams. Atsakovė atsiliepime į kasacinį skundą patvirtina, kad koncesininkas laikėsi šio principo ir pagrindiniame maršrute, kuris sudaro 90 proc. visų maršrutų, taikė netgi mažesnę nei atsakovės nustatytą tarifą. Dėl šios aplinkybės ginčo tarp šalių nėra.
50. Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#) pripažino, kad atsakovė nesileido į jokiais derybas dėl vežimo tarifo didinimo, nevertino trečiojo asmens UAB Širvintų autobusų parko, kurį valdė koncesininkė (ieškovė), teikiamų prašymų didinti tarifą pagrįstumo ir nerodė jokio suinteresuotumo siekiant rasti abiem šalims priimtina kompromisą dėl tarifo dydžio, todėl konstatavo, jog atsakovė netinkamai vykdė pareigą bendradarbiauti ir derėtis. Minėta nutartimi apeliacinės instancijos teismas konstatavo atsakovės neteisėtus veiksmus ir kaltę šios bylos aplinkybių kontekste dėl bendradarbiavimo pareigos pažeidimo, o bylos dalį dėl žalos ir priežastinio ryšio nustatymo perdavė nagrinėti pirmosios instancijos teismui iš naujo.
51. Pirmosios instancijos teismas, pasisakydamas dėl priežastinio ryšio, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, nusprendė, kad jeigu atsakovė būtų tinkamai įgyvendinusi šalių bendradarbiavimo pareigą, sprendžiant klausimus tiek dėl keleivių vežimo maršrutų, tiek dėl keleivių vežimo tarifų korekcijos ir pakeitimų per visus šiuos metus, būtų diskutavusi ir derėjusi su ieškove, reagavusi į jos prašymus keisti keleivių vežimo maršrutus ir (ar) tarifus, dėl to priėmusi motyvuotus ir objektyviai pagrįstus sprendimus, tikėtina, jog tiek trečiasis asmuo UAB Širvintų autobusų parkas, tiek ir ieškovė, kaip ją valdanti koncesininkė, ginčo laikotarpiu galiojant didesniems keleivių vežimo tarifams ir (ar) nevykdant tam tikrų nuostolingų maršrutų, nebūtų patyrę tokių nuostolių, kokių per šiuos metus realiai patyrė, ir iš ginčo veiklos gautos, tarifo dydžio tiesiogiai veikiamos keleivių vežimo veiklos pajamos būtų padengusios (visiškai ar bent iš dalies) tokios veiklos sąnaudas. Pirmosios instancijos teismas nurodė neturįs pagrindo spresti apie tai, kad ieškovė ir UAB Širvintų autobusų parkas bet kuriuo atveju, net ir atsakovei derantis dėl tarifų padidinimo, juos padidinus iki prašyto lygio, vis tiek būtų patyrę nuostolius. Todėl teismas konstatavo teisiškai reikšmingą priežastinį ryšį tarp atsakovės veiksmų (neveikimo) ir ieškovės, taip pat UAB Širvintų autobusų parko, patirtų nuostolių.
52. Apeliacinės instancijos teismas byloje padarė priešingą išvadą ir konstatavo, kad tarp atsakovės byloje nustatytų neteisėtų veiksmų (netinkamo bendradarbiavimo su ieškove nustatant keleivių vežimo tarifus) ir ieškovės patirtos žalos priežastinis ryšys ir neigiami padariniai yra pernelyg nutolę. Apeliacinės instancijos teismas sprendime (38 punktą) nurodė, kad vien tik pats faktas, jog ieškovė periodiškai teikdavo prašymus dėl tarifo padidinimo, nurodydama savo poreikius atitinkantį tarifo dydį, savaime neleidžia konstatuoti, jog, nepatvirtindama konkretaus ieškovės nurodyto tarifo dydžio, atsakovė pažeidė bendrąją bendradarbiavimo pareigą bei pareigą derėtis dėl Koncesijos sutarties 10.4 punkte nustatyto kompromiso įgyvendinimo, kadangi atsakovė neturėjo pareigos nustatyti tik ieškovei ir trečiajam asmeniui pelningus keleivių vežimo reguliariais reisais vietinio susisiekimo maršruto tarifus.
53. Teisėjų kolegija tik iš dalies sutinka su kasacinio skundo argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas, vertindamas priežastinį ryšį tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir žalos, dar kartą pasisakė dėl atsakovės veiksmų, nustatytų įsiteisėjusia Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartimi civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#), teisėtumo. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, kad atsakovė nepažeidė bendrosios bendradarbiavimo pareigos ir pareigos derėtis dėl Koncesijos sutarties 10.4 punkte nustatyto kompromiso įgyvendinimo. Kaip jau minėta, atsakovės neteisėti veiksmai dėl bendradarbiavimo pareigos pažeidimo nederinant su ieškove vežimo tarifų buvo konstatuoti Lietuvos apeliacinio teismo 2021 m. rugsėjo 30 d. nutartyje civilinėje byloje [Nr. e2A-890-302/2021](#).
54. Teisėjų kolegija akcentuoja, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime net kelis kartus pabrėžė, jog atsakovės neteisėti veiksmai yra nustatyti, šio fakto šalys negali ginčyti, dėl to teisėjų kolegija net neanalizuoja šalių argumentų dėl atsakovės neteisėtų veiksmų (sprendimo 21–23 punktai). Tačiau sprendimo 36 punkte apeliacinės instancijos teismas nurodė, jog ankstesniame teismo sprendime nebuvo konstatuoti atsakovės neteisėti veiksmai – pareigos padidinti tarifus pažeidimas, tokia pareiga, neatsižvelgus į koncesininko pagrįstus prašymus didinti tarifą argumentus bei Koncesijos sutarties 10.4 punkte įtvirtintą principą užtikrinti paslaugos prieinamumą. Koncesijos sutartyje nebuvo įtvirtinta. Sprendimo 37 punkte, svarstydamą dėl priežastinio ryšio, kaip civilinės atsakomybės sąlygos, apeliacinės instancijos teismo teisėjų kolegija pagrįstai argumentavo, kad tik koncesininkui įrodžius didesnio tarifo nustatymo pagrindą atsakovė turėtų toki klausimą atitinkamai spręsti.
55. Taigi, apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nusprendė, jog anksčiau išnagrinėtoje byloje atsakovės neteisėti veiksmai konstatuoti tik dėl bendradarbiavimo pareigos nevykdymo, bet ne dėl pareigos padidinti vežimo tarifų dydį pažeidimo, t. y. atsakovės veiksmų neteisėtumas įsiteisėjusiu teismo sprendimu konstatuotas tik siauru aspektu – dėl atsakovės bendradarbiavimo pareigos pažeidimo, sprendžiant keleivių vežimo tarifų klausimą. Apeliacinės instancijos teismas pagrįstai nurodė, kad byloje nenustatyta, jog atsakovė turėjo pareigą padidinti nurodytus tarifus vykdant šalių sudarytą koncesijos sutartį ginčo laikotarpiu, nes šiuo aspektu atsakovės neteisėti veiksmai įsiteisėjusioje apeliacinės instancijos teismo nutartyje nebuvo konstatuoti.
56. Kadangi atsakovės neteisėti veiksmai anksčiau apeliacine tvarka išnagrinėtoje byloje buvo konstatuoti tik tuo aspektu, kad atsakovė nebendradarbiavo tarifų derinimo klausimu ir neargumentavo sprendimų nedidinti tarifų, nagrinėjant bylą iš naujo pirmosios instancijos teisme buvo pagrindas nustatinėti priežastinį ryšį tik tarp šių konkrečių neteisėtų atsakovės veiksmų, kurie buvo konstatuoti įsiteisėjusia nutartimi, ir kilusios žalos, o ne abstrakčiai bet kokių atsakovės veiksmų (neveikimo), kurie kaip neteisėti ankstesniame teismo sprendime net nebuvo konstatuoti, nebent bylą nagrinėjant pakartotinai teismas būtų nustatęs dar kitą atsakovės neteisėtų veiksmų turinį.
57. Galiausiai sprendimo 38 punkte, apibendrinamas ankstesnius argumentus dėl priežastinio ryšio nebuvimo tarp konstatuotų atsakovės konkrečių neteisėtų veiksmų, vykdant Koncesijos sutartį, ir galimai kilusios ieškovei žalos, apeliacinės instancijos teismas tik netinkamai suformulavo mintį, tačiau šiais argumentais nepaneigė ir nekvestionavo ankstesnėje įsiteisėjusioje apeliacinės instancijos teismo nutartyje padarytos išvados dėl neteisėtų atsakovės veiksmų netinkamai bendradarbiavus svarstant tarifų didinimo klausimus ir neargumentavus priimtą sprendimą.
58. Teismo procesinio sprendimo išvadų turinį lemia teismo nurodytų argumentų visuma, bet ne iš procesinio dokumento motyvų viso konteksto paimta viena sakinių ar jos dalies konstrukcija, kuri nagrinėjamu atveju gali būti vertinama kaip rašymo apsirikimas ar teksto redagavimo klaida. Tokią išvadą patvirtina ir skundžiamo sprendimo 38 ir 42 punktuose nurodyti teismo teiginiai, kad atsakovė neturėjo pareigos nustatyti tik ieškovei ir trečiajam asmeniui pelningus tarifus ir kad nors atsakovė ir pažeidė Koncesijos sutarties 10.4 punkte nustatytą pareigą bendradarbiauti ir derinti keleivių vežimo tarifus su koncesininku, vis dėlto tarifų nustatymas už keleivių vežimą vietiniais maršrutais yra išimtinė atsakovės tarybos kompetencija.
59. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas šiuo atveju tik netiksliai apibendrino sprendimo argumentus dėl priežastinio

ryšio vertinimo, nes iš apeliacinės instancijos teismo argumentų visumos matyti, kad, sprendžiamas dėl priežastinio ryšio tarp anksčiau konstatuotų atsakovės neteisėtų veiksmų ir atsiradusios žalos nagrinėjamu atveju nustatymo, apeliacinės instancijos teismas vertino, ar atsakovė turėjo pareigą didinti ginčo tarifus konkrečiu Koncesijos sutarties vykdymo laikotarpiu. Teisėjų kolegija pritaria apeliacinės instancijos teismui, kad vien aplinkybė, jog ieškovė teikdavo prašymus padidinti vežimo tarifą, savaime nesudarė atsakovei pareigos juos didinti.

60. Teisėjų kolegijos vertinimu, nėra pagrindo sutikti su ieškovės kasaciniame skunde nurodytu argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas skundžiamame sprendime padarė nepagrįstą išvadą, jog trečiojo asmens UAB Širvintų autobusų parko veiklos nuostolingumą lėmė ne tik atsakovės veiksmai nedidinant tarifo, taip ieškovei priskirdamas visas rizikas, susijusias su Koncesijos sutartimi, be kita ko, ir galimo nuostolio atsiradimo riziką.
61. Koncesijos sutarties sudarymo metu galiojusioje Lietuvos Respublikos koncesijų įstatymo (redakcija, galiojusi nuo 2004 m. gegužės 1 d.) 2 straipsnio 1 dalyje buvo nustatyta, kad koncesija – vadovaujantis koncesijos sutartimi ir joje nustatytais sąlygomis suteikiančiosios institucijos koncesininkui pagal šį įstatymą suteikiamas leidimas vykdyti ūkinę veiklą, susijusią su infrastruktūros objektų projektavimu, statyba, plėtra, atnaujinimu, pakeitimu, remontu, valdymu, naudojimu ir (ar) priežiūra, teikti viešąsias paslaugas, valdyti ir (ar) naudoti valstybės ar savivaldybės turtą (tarp jų eksploatuoti gamtos išteklius), kai koncesininkas pagal koncesijos sutartį prisiima visą ar didžiąją dalį su tokia veikla susijusios rizikos bei atitinkamas teises ir pareigas.
62. Kasacinio teismo praktikoje išaiškinta, kad, pagal koncesijos sutartį, paslaugos teikėjas kaip atlygį iš suteikiančiosios institucijos gauna teisę naudotis savo paties paslauga. Koncesininkas *prisiima su paslauga susijusią riziką*, o atlygį paprastai sudaro paslaugos naudotojo mokėjimai. Taigi paslaugos gavėjas koncesijos sutarties šalių atžvilgiu yra trečiasis asmuo. Koncesija – trišalis santykis tarp suteikiančiosios institucijos, paslaugos teikėjo ir naudotojo (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. liepos 30 d. nutartis civilinėje byloje Nr. 3K-3-350/2010).
63. Taigi, koncesininkui perduodamas pagal koncesijos sutartį valdyti ir (ar) naudoti valstybės, savivaldybės ir (arba) valstybės ar savivaldybės kontroliuojamų asmenų nuosavybės, patikėjimo teise valdomas ir (ar) naudojamas turtas turi būti valdomas ir (ar) naudojamas taip, kad būtų tenkinami ne vienos socialinės grupės ar atskirų asmenų interesai arba poreikiai ir šis turtas tarnautų visuomenės poreikiams (Koncesijų įstatymo 3 straipsnio 8 dalis). Gavęs valdyti viešosios nuosavybės objektus, koncesininkas siekia gauti sau naudos ir tokią siekį privalo derinti su įpareigojimu valdyti jam perduotą turtą atsižvelgiant į visuomenės interesus.
64. Koncesininkui pagal koncesijos sutartį prisiėmus su koncesijos veikla susijusią riziką Koncesijos sutartimi, suteikiančioji institucija nėra ir negali būti įpareigojama užtikrinti pelningą koncesininko veiklą, kadangi veiklos rezultatai priklauso ir nuo koncesininkui perduoto valdyti koncesijos objekto rezultatų ir jo veiklos efektyvumo. Pačiam koncesininkui, gavusiam valdyti ir naudoti koncesijos objektą, tenka įprastos koncesijos objekto (šiuo atveju autobusų stoties ir parko) verslo rizikos.
65. Apeliacinės instancijos teismas byloje pagrįstai nurodė, kad ieškovės pajamos iš Koncesijos sutarties galėjo atsirasti tik tuo atveju, jeigu trečiasis asmuo UAB Širvintų autobusų parkas būtų gavęs pelną. Tai byloje pripažino ir pati ieškovė, sutikdama, kad pelnas iš koncesijos objekto nagrinėjamu atveju neatstojamai susijęs nuo koncesijos objekto – UAB Širvintų autobusų parko – veiklos rezultatais. Kaip pagrįstai pažymėjo apeliacinės instancijos teismas, koncesijos sutartimi atsakovė neįsipareigojo užtikrinti koncesininkui išimtinai pelningos veiklos, garantuojant pajamų gavimą iš Koncesijos sutarties. Ieškovei perdavus valdyti ir naudoti koncesijos objektą, jo veiklos pelningumas priklauso nuo koncesininko vykdomos veiklos.
66. Teisėjų kolegija sutinka su ieškovės argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nagrinėjamu atveju nurodė, jog visi ieškovės patirti nuostoliai turi būti tiesiogiai susiję su atsakovės neteisėtais veiksmais, kadangi, kaip jau minėta, asmens veiksmai (veikimas, neveikimas), vertinant priežastinį ryšį su kilusia žala, gali būti ne vienintelė žalos atsiradimo priežastis, o prisidėti prie sąlygų šiai žalai kilti sudarymo (žr. nutarties 39–41 punktus). Tačiau tokiu atveju asmens neteisėti veiksmai, vertinami kartu su kitomis neigiamų padarinių atsiradimo priežastimis, turi pakankamu laipsniu lėmti šių padarinių atsiradimą.
67. Pažymėtina, kad įrodinėjimo tikslas – teismo įsitikinimas, pagrįstas byloje esančių įrodymų tyrimu ir vertinimu, kad tam tikros aplinkybės, susijusios su ginčo dalyku, egzistuoja arba neegzistuoja ([CPK 176 straipsnio](#) 1 dalis). Faktą galima pripažinti įrodytu, jeigu byloje esančių įrodymų pagrindu susiformuoja teismo įsitikinimas to fakto buvimu. Įrodymų vertinimas pagal [CPK](#) 185 straipsnį reiškia, kad bet kokios ginčiui išspręsti reikšmingos informacijos įrodomąją vertę nustato teismas pagal vidinį savo įsitikinimą. Kasacinis teismas ne kartą savo nutartyse yra pabrėžęs, kad teismai, vertindami šalių pateiktus įrodymus, remiasi įrodymų pakankamumo taisykle, o išvada dėl konkrečios faktinės aplinkybės egzistavimo daroma pagal vidinį teismo įsitikinimą, grindžiamą visapusišku ir objektyviu visų reikšmingų bylos aplinkybių išnagrinėjimu (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2010 m. gegužės 10 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-206/2010](#); 2011 m. spalio 18 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-396/2011](#); 2012 m. birželio 6 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-269/2012](#) ir kt.).
68. Pagal kasacinio teismo formuojamą teismų praktiką [CPK 178 straipsnio](#) normoje nustatyta bendroji įrodinėjimo pareiga, kuri tenka tam asmeniui, kuris teigia, o ne tam, kuris neigia, t. y. ieškovas privalo įrodyti jo teisę sukuriančius faktus, tačiau neturi įrodinėti tą teisę paneigiančių faktų – tokius faktus, atsikirsdamas į ieškinį, turi įrodyti atsakovas (Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2015 m. lapkričio 20 d. nutartis civilinėje byloje [Nr. 3K-3-608-701/2015](#)), išskyrus atvejus, kai yra remiamasi aplinkybėmis, kurių pagal [CPK](#) taisyklės nereikia įrodinėti.
69. Nagrinėjamu atveju ieškovė, pareikšdama ieškinį dėl žalos atlyginimo, privalėjo įrodyti visas civilinei atsakomybei kilti būtinas sąlygas, išskyrus kaltę, kuri pagal [CK 6.248 straipsnio](#) 1 dalį preziumuojama. Šiuo atveju nesutiktina su ieškovės kasaciniame skunde nurodomu argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas pažeidė įrodinėjimą reglamentuojančias proceso teisės normas, nes netinkamai šalims paskirstė įrodinėjimo pareigą ir nepagrįstai nustatė ieškovei pareigą įrodinėti nuostolių susidarymo kitų priežasčių, išskyrus atsakovės neteisėtus veiksmus, nebuvimą, t. y. paneigti ieškovei galimai kilusias žalos kitų priežasčių, išskyrus nustatytus atsakovės neteisėtus veiksmus, egzistavimą. Priešingai nei teigia ieškovė, būtent ieškovei teko pareiga pagrįsti, kad prašomi priteisti nuostoliai susidarė išimtinai dėl atsakovės neteisėtų veiksmų, o tokiems veiksams nesant vienintele nuostolių atsiradimo priežastimi, ieškovė privalėjo įrodyti, jog atsakovės neteisėti veiksmai buvo pakankamai susiję su ieškovei galimai kilusiais neigiamais padariniais – žala.
70. Šiuo aspektu apeliacinės instancijos teismas, pasisakydamas dėl priežastinio ryšio nagrinėjamu atveju nebuvimo, teisėjų kolegijos vertinimu, pagrįstai atkreipė dėmesį į svarbią šios bylos kontekste aplinkybę, kad nors atsakovė, gavusi trečiojo asmens prašymus, ir nedidino keleivių vežimo tarifo, koncesijos objekto – trečiojo asmens UAB Širvintų autobusų parko – nuostolis nuo 2019 metų ėmė mažėti ir nuo 159 167 Eur nuostolio 2019 metais sumažėjo iki 100 807 Eur nuostolio 2020 metais bei 55 291 Eur nuostolio 2021 metais. Taip pat apeliacinės instancijos teismas pagrįstai pažymėjo, kad 2015 metais trečiojo asmens nuostolių dydis sudarė 6045,40 Eur, tuo tarpu 2016 metais, galiojant tam pačiam tarifui (0,08 Eur/km), nuostolių suma padidėjo iki 54 804,01 Eur, t. y. daugiau nei devynis kartus.
71. Pati ieškovė byloje pagrindine nuostolių didėjimo priežastimi nurodė keleivių srautų kritimą ir atitinkamai pajamų iš bilietų pardavimo sumažėjimą. Byloje surinkti įrodymai patvirtina ir šios aplinkybės ieškovė negiginčio, kad didžiojoje dalyje maršrutų (Širvintai–Vilnius) ieškovė visą ginčo laikotarpį taikė mažesnę vežimo tarifo dydį, nei buvo nustatytas Širvintų rajono savivaldybės sprendimais, kuris nesikeitė daug metų.
72. Teisėjų kolegijos vertinimu, nurodytos teismų konstatuotos aplinkybės sudarė pagrindą spręsti, kad byloje nustatyti atsakovės neteisėti veiksmai nebuvo vienintelė ieškovės įvardytų nuostolių atsiradimo priežastis, taip pat šie atsakovės neteisėti veiksmai nelaikytini pakankamai susijusiais su ieškovei kilusiais nuostoliais. Todėl teisėjų kolegija konstatuoja, kad apeliacinės instancijos teismas padarė iš esmės pagrįstą išvadą, jog tarp atsakovės byloje nustatytų neteisėtų veiksmų (netinkamo bendradarbiavimo su ieškove nustatant keleivių vežimo tarifus, sprendimų neargumentavimo) ir ieškovės galimai patirtos žalos priežastinis ryšys ir neigiami padariniai yra pernelyg nutolę – ieškovė byloje

neįrodė, jog byloje nustatyti atsakovės neteisėti veiksmai būtų pakankamai susiję su ieškovei galimai kilusiais padariniais.

73. Ieškovė kasaciniame skunde taip pat kvestionuoja apeliacinės instancijos teismo sprendimą dėl šių apeliacinės instancijos teismo argumentų: i) ieškovė administracine tvarka neskundė nė vieno iš Širvintų rajono savivaldybės tarybos sprendimų dėl keleivių vežimo tarifų nustatymo, taip galimai leisdamą jos nurodomiems nuostoliams didėti; ii) trečiajam asmeniui UAB Širvintų autobusų parkui atsisakius reikalavimo iš atsakovės priteisti nuostolių atlyginimą, ieškovės reikalavimas atsakovei negalėjo būti tenkinamas, nes ieškovė niekuomet nesikreipė į atsakovę dėl ginčo tarifų pakeitimo, o tai darė byloje savo reikalavimo atsisakęs trečiasis asmuo.
74. Nagrinėjamu atveju sutiktina su ieškovės kasaciniame skunde nurodytu argumentu, kad apeliacinės instancijos teismas nepagrįstai nurodė, jog ieškovė, neskųsdama sprendimų, kuriais kiekvienais metais buvo patvirtinami ginčo tarifai, leido ieškovės nurodomiems nuostoliams atsirasti.
75. Teisėjų kolegijos vertinimu, visų pirma, apeliacinės instancijos teismas, padarydamas tokią išvadą, nagrinėjamu atveju neatsižvelgė į Širvintų rajono savivaldybės sprendimų, kuriais buvo patvirtinami ginčo tarifai, kaip administracinių norminių aktų pobūdį, t. y. neįvertino, ar šiuo atveju tokie sprendimai laikytini individualiais ar norminiais teisės aktais.
76. Pažymėtina, jog pagal ABTĮ 2 straipsnio 13 dalį norminis teisės aktas – tai įstatymas, administracinis ar kitas teisės aktas, nustatantis elgesio taisykles, skirtas individualiais požymiais neapibūdintų subjektų grupei. Individualus teisės aktas – tai vienkartinis teisės taikymo aktas, skirtas konkrečiam subjektui ar individualiais požymiais apibūdintų subjektų grupei (ABTĮ 2 straipsnio 14 dalis).
77. Iš administracinių teismų praktikos matyti, kad teisės akto priskyrimo administraciniam aktui klausimas yra sprendžiamas ne vien pagal teisės akto pavadinimą, jame nurodytą apskundimo tvarką ar jame vartojamas sąvokas, bet pagal tikrąjį teisės akto turinį, nustatomą pagal administraciniam sprendimui būdingus požymius (Lietuvos vyriausiojo administracinio teismo 2012 m. kovo 16 d. nutartis administracinėje byloje Nr. A⁶³-1287/2012).
78. Šiuo atveju Širvintų rajono savivaldybės tarybos sprendimai dėl vežimo tarifų patvirtinimo atitinka požymius norminio teisės akto, kurio teisėtumo kontrolę administraciniame teisme gali inicijuoti tik ABTĮ 112 straipsnyje nurodyti kvalifikuoti subjektai. Todėl šis apeliacinės instancijos teismo argumentas pripažintinas nepagrįstu. Nagrinėjamu atveju apeliacinės instancijos teismas, padarydamas išvadą, kad tiek byloje esantis Širvintų rajono savivaldybės tarybos 2018 m. birželio 28 d. sprendimas Nr. 1-164 „Dėl keleivių vežimo tarifų nustatymo“, tiek kiti iki šio sprendimo priimti Širvintų rajono savivaldybės tarybos sprendimai ieškovės galėjo būti skundžiami ABTĮ nustatyta tvarka, nepagrįstai suabsoliutino aplinkybę, jog minėtame sprendime buvo nurodyta atitinkama tokio sprendimo apskundimo tvarka.
79. Be to, aplinkybė, jog ieškovė laiku nesiėmė veiksmų savo tariamai pažeistoms teisėms aktyviai ginti, savaime nereiškia priežastinio ryšio tarp nustatytų skolininko neteisėtų veiksmų ir žalos ar kitos civilinės atsakomybės sąlygos nebuvimo.
80. **CK 6.253 straipsnio** 1 dalyje reglamentuojama, kad civilinė atsakomybė netaikoma, taip pat asmuo gali būti visiškai ar iš dalies atleistas nuo civilinės atsakomybės šiais pagrindais: dėl nenugalimos jėgos, valstybės veiksmų, trečiojo asmens veiksmų, nukentėjusio asmens veiksmų, būtinojo reikalingumo, būtinosios ginties, savigynos. Nukentėjusio asmens veiksmai – veiksmai, dėl kurių kaltas pats nukentėjęs asmuo ir dėl kurių jam atsirado ar padidėjo nuostoliai. Tai gali būti nukentėjusio asmens sutikimas, kad jam būtų padaryta žalos, arba rizikos priėmimas. Šis nukentėjusio asmens sutikimas gali būti pagrindas atleisti nuo civilinės atsakomybės tik tuo atveju, kai toks sutikimas ir žalos padarymas neprieštarauja imperatyviosioms teisės normoms, viešajai tvarkai, gerai moralei, sąžiningumui, protingumui ir teisingumo kriterijams (**CK 6.253** straipsnio 5 dalis). Taigi, pažeistų teisių gynimas ne laiku negali būti aiškinamas kaip paties nukentėjusio asmens veiksmai (neveikimas), sudarantys pagrindą netaikyti skolininkui civilinės atsakomybės.
81. Taip pat teisėjų kolegija pripažįsta nepagrįstu apeliacinės instancijos teismo argumentą, kad, trečiajam asmeniui UAB Širvintų autobusų parkui atsisakius reikalavimo iš atsakovės priteisti nuostolių atlyginimą, ieškovės reikalavimas atsakovei taip pat negalėjo būti tenkinamas, nes ieškovė niekuomet nesikreipė į atsakovę dėl ginčo tarifų pakeitimo, o tai darė byloje savo reikalavimo atsisakęs trečiasis asmuo UAB Širvintų autobusų parkas. Teisėjų kolegija sutinka su ieškovės kasacinio skundo argumentu, kad ieškovės teisė į nuostolių, susijusių su koncesijos veiklos rezultatais, atlyginimą negali būti apribota remiantis vien tuo pagrindu, jog trečiasis asmuo, atsakovei šios bylos nagrinėjimo metu vienašališkai nutraukus koncesijos sutartį ir perėmus koncesijos objektą, atsisakė ieškinio reikalavimų. Teisėjų kolegijos vertinimu, nagrinėjamu atveju ieškovė byloje pareiškė ieškinį atlyginti žalą, kuri yra išvestinė iš Koncesijos sutarties galiojimo metu valdyto koncesijos objekto – trečiojo asmens UAB Širvintų autobusų parko – negautų pajamų. Todėl vien aplinkybė, kad trečiasis asmuo bylos nagrinėjimo metu atsisakė savo reikalavimų dėl nuostolių atlyginimo, negali apriboti ieškovės teisės reikalauti nuostolių, negautų pajamų, kurias ji galimai būtų gavusi, jeigu žala nebūtų buvusi padaryta trečiajam asmeniui, forma, atlyginimo.

Dėl bylos procesinės baigties

82. Teisėjų kolegija konstatuoja, kad tam tikra dalis pirmiau aptartų apeliacinės instancijos teismo skundžiamo sprendimo argumentų pripažintini teisiskai nepagrįstais. Vis dėlto likusia dalimi argumentų apeliacinės instancijos teismas tinkamai įvertino byloje priežastinį ryšį tarp nustatytų atsakovės neteisėtų veiksmų ir galimai kilusios ieškovei žalos ir byloje nepažeidė proceso teisės normų, reglamentuojančių įrodinėjimą. Tai sudaro pagrindą padaryti išvadą, kad apeliacinės instancijos teismas pagrįstai konstatavo, jog byloje nenustatytas priežastinis ryšys tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir ieškovės įrodinėtos žalos, todėl apeliacinės instancijos teismas priėmė teisėtą ir pagrįstą nutartį, kurią panaikinti remiantis kasacinio skundo argumentų visuma nėra pagrindo. Todėl apeliacinės instancijos teismo skundžiamas sprendimas paliktinas nepakeistas.
83. Kadangi civilinės atsakomybės taikymui būtina nustatyti visas jos sąlygas, o bent vienos iš jų nesant civilinė atsakomybė negalima, nenustačiusi priežastinio ryšio tarp atsakovės neteisėtų veiksmų ir galimai atsiradusios ieškovei žalos, kaip vienos iš civilinės atsakomybės sąlygų, teisėjų kolegija nepasisako dėl kasacinio skundo argumentų, susijusių su žala ir jos dydžiu.
84. Kiti kasacinio skundo argumentai laikytini teisiskai nereikšmingais byloje priimamo procesinio sprendimo rezultatui ir vienodos teismų praktikos formavimui, todėl teisėjų kolegija dėl jų nepasisako.

Dėl bylinėjimosi išlaidų

85. **CPK 93 straipsnio** 1 dalyje nustatyta, kad šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, jos turėtas bylinėjimosi išlaidas teismas priteisia iš antrosios šalies, nors ši ir būtų atleista nuo bylinėjimosi išlaidų mokėjimo į valstybės biudžetą. Pagal **CPK 98 straipsnio** 1, 2 dalis šaliai, kurios naudai priimtas sprendimas, teismas priteisia iš antrosios šalies išlaidas už advokato ar advokato padėjėjo, dalyvavusių nagrinėjant bylą, pagalbą, taip pat už pagalbą rengiant procesinius dokumentus ir teikiant konsultacijas; dėl šių išlaidų atlyginimo priteisimo šalis teismui raštu pateikia prašymą su išlaidų apskaičiavimu ir pagrindimu; šios išlaidos negali būti priteisiamos, jeigu prašymas dėl jų priteisimo ir išlaidų dydį patvirtinantys įrodymai nepateikti iki bylos išnagrinėjimo iš esmės pabaigos; šalies išlaidos, susijusios su advokato ar advokato padėjėjo

pagalba, atsižvelgiant į konkrečios bylos sudėtingumą ir advokato ar advokato padėjėjo darbo ir laiko sąnaudas, yra priteisiamos ne didesnės, kaip yra nustatyta teisingumo ministro kartu su Lietuvos advokatų tarybos pirmininku patvirtintose rekomendacijose dėl užmokesčio dydžio.

86. Nagrinėjamu atveju netenkinus ieškovės kasacinio skundo konstatuotina, kad ieškovė neįgijo teisės į patirtų bylinėjimosi išlaidų kasaciniame teisme atlyginimą ([CPK 93 straipsnio](#) 1 dalis). Tačiau tokią teisę turi atsakovė Širvintų rajono savivaldybė, kuri prašo priteisti iš ieškovės 1180 Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimą. Prašomas priteisti bylinėjimosi išlaidų atlyginimas neviršija teisingumo ministro 2015 m. kovo 19 d. įsakymu Nr. 1R-77 ir Lietuvos advokatūros advokatų tarybos pirmininko 2015 m. kovo 16 d. raštu Nr. 141 patvirtintų Rekomendacijų dėl civilinėse bylose priteistino užmokesčio už advokato ar advokato padėjėjo teikiamą pagalbą maksimalių dydžių 7, 8,14 punktuose nurodyto dydžio. Bylinėjimosi išlaidų realumą, pagrįstumą pagrindžiantys dokumentai teismui pateikti. Atsižvelgiant į tai, atsakovei iš ieškovės priteistinas bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimas.
87. Pagal Lietuvos Aukščiausiojo Teismo 2023 m. kovo 10 d. pažymą apie išlaidas, susijusias su procesinių dokumentų įteikimu, šioje byloje patirta 7,91 Eur išlaidų, susijusių su procesinių dokumentų įteikimu. Šių išlaidų atlyginimas valstybės naudai priteistinas iš ieškovės ([CPK 96 straipsnio](#) 2 dalis).

Lietuvos Aukščiausiojo Teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegija, vadovaudamasi Lietuvos Respublikos civilinio proceso kodekso 359 straipsnio 1 dalies 1 punktu, 362 straipsnio 1 dalimi,

nutaria:

Lietuvos apeliacinio teismo Civilinių bylų skyriaus teisėjų kolegijos 2022 m. liepos 19 d. sprendimą palikti nepakeistą.

Priteisti atsakovei Širvintų rajono savivaldybei (j. a. k. 188722373) iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Autovelda“ (j. a. k. 254307510) 1180 (vieną tūkstantį vieną šimtą aštuoniasdešimt) Eur bylinėjimosi išlaidų, patirtų kasaciniame teisme, atlyginimo.

Priteisti iš ieškovės uždarnosios akcinės bendrovės „Autovelda“ (j. a. k. 254307510) valstybės naudai 7,91 Eur (septynis Eur 91 ct) su procesinių dokumentų įteikimu susijusių išlaidų atlyginimo. Ši suma mokėtina į Valstybinės mokesčių inspekcijos (j. a. k. 188659752) biudžeto pajamų surenkamąją sąskaitą, įmokos kodas 5662.

Ši Lietuvos Aukščiausiojo Teismo nutartis yra galutinė, neskundžiama ir įsiteisėja nuo priėmimo dienos.

Teisėjai Goda Ambrasaitė-Balynienė

Artūras Driukas

Virgilijus Grabinskas